

CÂNDIREA

ANUL IV

No. 9

CÂNDIREA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TRADIȚIONALISM

DE

VIRGIL ZABOROVSKI

*Qu'est-ce que notre volonté d'un Jour, devant
leur volonté mille fois séculaire ?*

ANATOLE FRANCE

UNAMINO în „Esența Spaniei” condamnă izolarea Spaniolă și tradiția i se pare că poate fi destul de puternică, fără s'o mai stărnim, în chiar clipa dată, că e adică latentă, întreagă în actualitatea noastră, a căreia datoria deci ar fi numai să inventeze. Ne deosebim unii de alții, ca națiuni, fără îndoială; sinteza sentimentelor comunității noastre românești nu e numai suma diferitelor elemente, aceleași la toți indivizii și la toate națiunile, ea este însăși viața activă, creatoare, constructivă, a acestor elemente în noi și prin noi, cari sântem nu indivizii trecători și obscuri, ci colectivitatea organică și morală, dezvoltată într'un anumit mediu și în contopire cu el prin milenii. Această viață ne este mereu manifestă și sensibilă în sine, dar se exprimă și prin forme precise, caracteristice, cum e limba, tradițiile, etc., sau prin amintiri proprii ale solidarității noastre permanente, cum e istoria neamului. E drept că și națiunea face parte din colectivități mai largi, care au elaborat aceleași elemente fundamentale, ca de pildă, din lumea creștină, din romanitate, apoi din cultura și democrația modernă. Un puternic conformism face că astăzi păstorul, uneori foarte primitiv, din creerii Carpaților, vorbește o limbă română cum vorbea și Anatole France sau are fundamental aceeași credință religioasă ca și Francis Jammes. Câtă asemănare dar și câte nuanțe! De la un sat până la o țară întreagă și până la comunitatea romanică și creștină sau până la cetățenia solidară a culturii

moderne, colectivități nenumărate, înfinit nuanțate, de valoare diferită, suprapuse sau intricate! Conștiința lor în continuitate și permanență le dă realitatea și forța diferită. Romanitatea ne vine de la Roma, creștinismul din Orient, cultura și democrația modernă din Apusul Europei. Ce deosebire mare eră între un roman și un dac, ce depărtare enormă este între mentalitatea și concepția despre univers a Aziei și Apusul Europei, ce diferență sensibilă a fost și este încă între Orientul și Occidentul Europei! Cu toate acestea astăzi suntem romanici pe fond trac, suntem creștini pe fond păgân-european, suntem occidentali pe fond oriental.

Momente decizive de „clinamen” sau de invenție în viața noastră milenară au făcut ca la o epocă să devenim neolatini, la alta sau aceeași, creștini, apoi occidentali din punct de vedere cultural și social. Toate aceste deveniri însă s’au produs la noi într’un mod deosebit, caracteristic, iar sinteza generală a dat un rezultat individual unic în univers, absolut original. Nu numai împrejurările speciale pot explica acest lucru ci mai ales voința puternică a *păstrării* prin contopire, conviețuire și transformare armonică a elementelor și stărilor vechi cu cele mai nouă; contopire din ce în ce mai latentă, mai puțin vizibilă dar neîncetând niciodată de fapt, mai puțin vizibilă cu cât e mai armonioasă. Un anumit fel de a pronunța și gândi limba latină e al Dacilor, viața caracteristică păstorească, transhumanța, tot a lor, dar și mai veche, resturile păgâne primitive asemănătoare cu ale tuturor primitivilor din lume, așa bine cunoscuți lui *Frazer*) sânt foarte perceptibile în credințele, practicele și visările poporului, iar orientalismul nostru n forme occidentale e tot așa de vădit. Aceste elemente inconștiente sânt foarte tenace, foarte viabile; ele se împletesc imperceptibil cu toate elementele conștiente, dându-le o tonalitate, o culoare, o nuanțare, un accent și o pulsare aparte, pe care noi o simțim bine când comparăm romanitatea noastră cu a celorlalți, creștinismul nostru cu al celorlalți; mai puțin însă atunci când comparăm occidentalismul nostru cultural și social cu al altora. Aici asimilarea, conviețuirea e de fapt mai recentă, deci mai puțin intensă pentru ca să fi dat o sinteză perfectă și originală. Pe când pentru trecutul nostru, până în sec. al XIX, concretul individualității și preciziunea granițelor noastre sufletești, deși cu unele șovăiri însemnate, în esență însă se mențin dârz, activ, puternic în masa noastră compactă din Dacia, în sec. al XIX, un fel de pasivitate față de Occident, de care suntem luați ca în vâltoare, e tot mai evidentă.

Intr’adevăr romanitatea ne-a venit când eră la apogeu, creștinismul la începuturile lui pline de viață; cultura europeană însă într’un moment când se grăbiă spre maturitate și avea să treacă repede dincolo, fără să ne aștepte. Atunci când a venit Traian, romanizarea începuse la noi, creștinismul însuși găsisse baze mistice înrudite la Daci și desigur că înainte de a deveni uniform, se infiltrasse treptat, din ce în ce mai mult. Și cultura și civilizația europeană nu încetase să se infiltreze la noi și în timpurile dinainte de epoca mai nouă de renaștere națională; am conviețuit și noi cu civilizația occidentală, sporadic, uneori mai vag, uneori mai intens, înainte de a ajunge la conformismul pe care ni l’am impus acum cu ea. De fapt și acum suntem activi dar în sensul conformismului, așa dar activi în pasivitate, dacă s’ar putea zice. De aci acea lipsă de originalitate și variație uneori, de vigoare nativă alteori, în manifestările noastre culturale și artistice.

E drept că însăși romanitatea și creștinismul nostru, de la început, reprezintă o solidaritate străveche, neîntreruptă cu civilizația europeană în ascensiune. De afinitatea aceasta cu occidentul roman și cu creștinismul greco-roman, erau conștienți ai noștri când făceau politică primejdioasă contra Turcilor; ei știau că Europeanii aceia alcătuiesc adevărata omenire durabilă, pe când Turcii erau un fenomen trecător și fundamental străin. Și Slavii și Ungurii și Turcii musulmani — desigur și mulți alții — precum și anumite culturi și mentalități orientale, ne-au influențat și pătruns, dar voința noastră conștientă a reacționat și ne-a păstrat s’au îndreptat din nou spre romanitate, spre creștinism oriental și occidentalism social-cultural. De fiecare dată a fost un act de gândire și voință conștientă, de inițiativă națională; iar partea inconștientă, primitivă sau și mai nouă dar secundară, formând un „ce” specific nouă, a urmat ca o umbră nedezipită — rămânând ca un fond neistovit afectiv, care ridică neîncetat seve veșnic tinere.

E vădit că și acest inconștient mai mult ca milenar, precum și conștiința mai nouă, trebuiesc trăite și sânt trăite, chiar dacă n’am vroi noi. Așa cum spune Unamuno. Este însă o nuanță. Cultura noastră occidentală de azi a pornit prea vertiginos și prea con-

formist, așa că acum o vedem șubred bazată pe cultura noastră mai veche, pe sinteza voită, concentrată, puternică, a trecutului.

O tragică situație: trebuind să ne asimilăm deplin cu occidentul, prea grăbit și avântându-ne după el, fără să mai avem timpul să ne cunoaștem și să ne adâncim suficient! Aceasta și din cauză că n'am găsit și nu găsim ușor legătura între prezent și trecut, necunoscând bine acea viață și cultură mai veche, ce pare că s'a oprit și nu s'a mai putut dezvoltă la un moment dat, sau a fost acoperită de atâta zgură străină „falsă”, în sec. XVIII, mai ales, încât, în conștiințele noastre, nu o mai recunoaștem bine. De fapt cultura noastră mai veche a avut relativ o mică dezvoltare — numai cea bisericească s'a răspândit în cercuri largi — cu unele momente mai intense, sub influența apusului, mai ales din secolul al XVII-lea până azi. Cel mai intens moment a fost cel mai recent, începând de pe la mijlocul secolului trecut până azi, când contactul cu Apusul, libertatea de mișcări, prosperitatea și independența națională, au tot crescut și n'au încetat să promoveze cultura. Cu toată „turburarea” din secolul al XVIII-lea n'a fost însă nici o întrerupere bruscă, nici un abis sau hotar, de o parte și de alta cărora, s'ar afla două lucruri deosebite. Trebuie deci să facem o mare efort, mai mare, mai *generală*, decât a generației de istorici și patrioți de la 1840 încoace, pentru a restabili legătura organică, deplină cu vechea noastră cultură, care nu și-a jucat rolul ei întreg și nu a trecut suficient în sufletul și în cultura noastră mai nouă, pentru ca să poată deveni o forță latentă, viguroasă, generatoare sau modelatoare a formelor mari, variate, îndrăznețe ale vieții noastre culturale și artistice.

Dar am putea creă ceva cu totul nou; am putea avea o nouă inițiativă, care să ne schimbe cu totul sau aproape cu totul? O nouă inițiere gigantică, dându-ne o nouă formă, sub care trecutul nostru să mai transpară vag, tolerat și fără nume, ca păgânismul prin creștinism, ca tracismul prin romanitate?

Se sperie *gândul*, cum zicea cronicarul! În orice caz, chiar dacă ar trebui să se ajungă, cine știe când, acolo, în așteptare nu putem trăi fără o directivă, fără o mare idee, fără o bază, precum și fără o frână sau rezistență. Trebuie să ne hotărâm deci într'un fel, să *vroim* într'un sens, și aceasta nu poate fi decât în sensul *păstrării și amalgamării simultane*, dându-ne seama că acest sens este cel vechi și permanent.

Într'adevăr, pentru literatură și cultură în genere, părțile vii din vechiul nostru scris destul de bogat precum și operele întregi ceva mai noi, până la începuturile literaturii și operelor culturale, de influență mai mult pasiv occidentală, pot să țină locul unei literaturi și culturi precursorare din punct de vedere al inspirației, al vigoarei expresiei, al limbei în general, al gândirii cumpănite, al simțirii puternice dar stăpânite și echilibrate așa dar, ca fond și formă. Pasagii, teme, gândiri, expresii, atitudine sufletească, compoziția și stilul, ne pot servi adesea ca model.

Acel etnos specific și acea tonalitate caracteristică emanând nesilit, armonios din ele, ne sunt absolut necesare pentru a creă original ca români, după cum suflul străvechei Iliade e necesar oricui vrea să creeze original, ca om.

* * *

Reînvierea în conștiința noastră a trecutului are mai multă valoare încă decât pentru alte națiuni! Nu numai că aceasta ne face să ne înțelegem mai bine, să ne simțim mai profund și mai complet, să ne regăsim de fapt în mijlocul atâtor elemente contradictorii ale vieții noastre împetritate de azi, dela vechi superstiții sau practici în viața de familie până la Jazzband și mahjong, toate în plutire vagă, necontopite și nemotivate voit, adânc; — dar ne dă și adevăratul sens nobil al acțiunii noastre prin veacuri, sens care nu apare bine înțeles strălucitor, ca pentru marile națiuni și nici măcar răspicat, definit, totdeauna. În penumbra afumată de bolte bisericești și în accentul discret, patetic sau tragic al vechiului nostru scris și al zbuciumărilor trecutului, se află cheia individualității noastre vii și active. Dacă nu găsești întreg și adânc pe român în literatura lui modernă, dincolo însă îl găsești; faze întregi, trepte nenumărate. Întinderi, peisagii multe ale sufletului nostru se află întregi în ce a lăsat concret trecutul. Nici n'ar fi putut exprima sufletul și viața ascunsă și manifestă — dar la noi mai mult ascunsă — a unui popor trăitor de milenii, o literatură de nici o sută de ani (adică cea mai nouă), mai ales când aceasta e o literatură de imitație, de import într'o măsură destul de apreciabilă, iar până la o anumită dată chiar destul de mult.

Astfel cronicile vechi ne vorbesc într'un fel specific românesc, de conștiința și voința noastră încăpățânată de a trăi, de a ne menține și a ne ridica, tendințe pe când în timpurile mai noi, au mai ales la început un accent așa de străin că azi nici nu-l mai recunoaștem.

Atunci eram singuri în lume, neajutați, dar societatea noastră era mai solidară înăuntru, mai compactă iar ceea ce reprezentam atunci eră o împlinire a unei dezvoltări mai organice, mai naturale. La Valea albă a pierit floarea nobilimii pentru apărarea ființei etnice și a credinței; iar în Ardeal aproape numai bravura lui Mihaiu a înlăturat determinismul maghiar al provinciei dacice. Aceste eforturi, aceste fapte de viață și de voință armonioasă și intensă, ne pot arăta mai bine cine eram, cum eram și deci cine și cum sântem de fapt, fără să o știm lămurit.

Câte accente de revoltă, de plângeri, de melancolie sau de dărză iubire și apărare a pământului, precum și de mândrie națională sunt în cronici de exemplu!

Acest naționalism al lor nu era rezultatul unor doctrine, ci mai ales dezvoltarea și exprimarea naturală, fatală, a unei psihologii, a unei vieți; iarăși un act mai individual deci cu atât mai caracteristic și mai de valoare. În scrierile lui Neagoe Basarab și scrisorile de Domni și boeri, în cărțile de rugăciuni și de moarte, ne apare viața și simțirea socială și de familie a noastră, mai clar și mai intens decât în scrierile moderne; această viață ni se pare mai caracteristică și mai încheagată, în ea găsim elemente mai adânci din a noastră proprie, însă le aflăm conștiente, puternice, adânc motivate, la locul lor și hotărâte.

Dar acest lucru se întâmplă cu orice în trecut; ceea ce devine istorie se clarifică se purifică, se conturează, ia formă și capătă valoare. Viața prezentului ne apare amorfă; trecutul este „informarea” vieții. Istoria ne arată și păstrează ceea ce a învins din nenumăratele tendințe și posibilități, ceea ce a fost așa dar mai puternic, mai de valoare și mai natural; ceea ce are de fapt și mai multe șanse și drepturi de a se continua.

E drept că toate acestea au fost și sunt în luptă cu lumea întreagă, cu universul înfinit de multiplu, în dușmănie sau numai în războiul de asimilare și împreunare, în trântă cu ingerul robust, coborât pe scările cerului asupra adormitului Iacov.

Izbânda lor însă, aducând fie înlăturarea dușmanilor fie căsătoria rodnică — faptul masculin de sănătate, posesiune și creație sau de distrugere, aceasta rămâne. Astfel și acum când ne aflăm într'un haos de influențe, de curente, de școli, de posibilități culturale, sociale și morale, trânta noastră este foarte vehementă, dar potrivit trecutului nostru, nu trebuie să luptăm pasiv, așteptând să fim posedați și năpădiți.

Însă trebuie mai întâiu să avem conștiință lămurită de noi înșine pentru ca să fim tari și mai hotărâți în lupta de distrugere și de creație.

Nu mă întreb de valoarea estetică a scrisului nostru vechiu și al istoriei noastre sau al instituțiilor noastre vechi; valoarea lor emotivă, morală și națională cred că ajunge. Nu se adaogă oare cu timpul la orice operă din lume a trecutului, o valoare etică, socială și națională care e conștiința tot mai precisă, cu cât acea operă trăește mai îndelung, mai intens și mai larg cu o națiune sau și cu omenirea întreagă, că ea e o faptă înaltă a unei națiuni sau a omenirii, în ascensiunea și în perfecționarea lor?

Glasul și fapta noastră însă n'au răsunit în trecut prin opere strict literare sau de artă, ci numai parțial sau redus; valoarea lor în devenire, naturalitatea, sinceritatea, autenticitatea, originalitatea lor, nu sunt însă mai puține însemnate.

Ele au și un lirism special și întotdeauna de o mare nobleță și generalitate, cu toată specificitatea lui, de oarece sunt de obicei expresia unor simțiri dureroase sau tragice de o natură înaltă.

Un neam nenorocit, nu e numai o expresie convențională.

Aceste lucruri se găsesc și în literatura populară, dar dacă de multe ori aceasta prezintă o fantazie, o grație și o muzicalitate remarcabilă, ea are în schimb mai puțină individualitate, mai puțină maturitate și generalitate.

Instinctul a îndrumat renașterea noastră literară cea mai nouă, spre cele două izvoare de originalitate națională: trecutul istoric și poezia populară. Firește însă că nu le-a putut înțelege deplin fiindcă le-a înțeles și întrebuintat potrivit epocii lor. Intoarcerea spre aceste modele și teme de inspirație se impune deci din nou; dacă se poate face o comparație „și parva licet cum magnis”, și azi când vrem să ne inspirăm de la Greci și Romani, nu vom merge nici la clasicii francezi, nici la Goethe chiar, nici la Thebaida domnului Eftimiu. Deasemenea contactul cu izvoarele vieții noastre și cu expresiile sau întrupările individualității noastre etice, morale și culturale, trebuie să fie direct și intens.

Trebue deci să cunoaștem mai bine și mai adânc trecutul nostru istoric, credința, simțirea și scrisul nostru vechiu, pentru a reîncepe și continuă în acelaș timp renașterea noastră culturală și artistică. Nu e deajuns să se simtă substanța și accentul nostru prin construcția străină, ci trebue să construim noi, conștienți că sântem noi și din substanța noastră și a lumii. Dacă noi credem că înaintașii noștri mai vechi s'au înșelat, au fost sterili sau inferiori, atunci și noi ne înșelăm acum, sântem sterili și inferiori, căci singura vină ce le-o putem aduce, singura cauză de seamă a sterilităților ar fi înstrăinarea lor câtă a fost — și a fost de fapt puțină — iar noi cădem în aceeași greșală.

Cum se va face această intensificare și precizare a românismului nostru prin tradiționalism, nici nu ne întrebăm. Ar fi ridicol să preconizăm metode sau să decretăm, ca un anumit comitet de la Odesa, o nouă cultură românească. Scriitorii noștri nu vor fi obligați să dea un examen de istorie și de literatură veche românească. Ideea numai trebue expusă, luminată și apărată. Restul se va face de la sine.

IN MĂNĂSTIRE DE MUNTE

DE
LUCIAN BLAGA

PE-AICI—umblă apa, umblă vântul, umblă omul
printre spini albaștri fără lege creșcuți.

Aici—umbrindu-mă anii m'au ținut
între legende și arhangheli sluși.

Singurătatea îmbrățișată cu sângele meu

acelaș cântec întunecat rămâne

fie că sufletul mi-l trec prin strungă de foc,

fie că sfarm paserilor pâne.

Lângă pereți cu chipuri și vedenii zilnic strig:

Vai mie aici am dat cerului o mie de nume

și nu l-am ajuns cu niciunul.

Pașii mei au fost pierderi și niciodată câștig.

Singurătatea de-aici dac'am iubit-o totuși cu chin

lângă clopot târziu

sau dincolo de vânt pe stâncă,

a fost fiindcă departe privind

peste patria mea întunecată și adâncă

de-atâtea ori m'am simțit murind

în toate frumsețile.

VIERMELE ȘI TURNĂTORUL

DE
V. CIOCĂLTEU

I

PIEI vierme!. Trupul tău pe drum se'ndoe
Ca râma'n brazda caldă de noroi,
Chiar dacă fierul plugului o tae,
Din jumătăți ies două râme noi.

Stai cu'ndrăzneală vertical în sală,
Afară'n glod e locul tău murdar,
Tu dintr'un măr îți faci ospăț de gală,
Și cu omizile ești văr primar.

Ai chip de om, dar te târăști pe cale,
O dără lași în urma ta ca semn,
Și ești măreț, când te smucești din bale
S'ascuți cum carii ronțae în lemn.

II

Alături izbucnește din grămadă
Un uriaș: îi e de piatră chipul,
Că frate'i cu granitul de pe stradă
Și e dușman de moarte cu nisipul.

El vremii îi aruncă o zăbală,
Se'nalță fruntea lui ca un catarg,
Ciocan e gându-i, lumea: nicovală,
De veacuri se ciocnesc, dar nu se sparg.

Când noaptea se lipește de ferestre
Il vede'n marea lui singurătate
Cum sapă văi, în văi înplântă crește
Cu nori pe vârfuri, văgăuni și sate.

Cu un picior în veacul ce-a murit,
Cu celălalt în veacuri viitoare,
Cu ochii țintă în Nemărginit,
Topește universul în cuptoare
Și'l toarnă în tipare de granit.

NECULAI MILESCU

— FRAGMENT —

DE

TIBERIU MOȘOIU

— **D**ACĂ plec odată cu zorile și mân de olac, sosesc în Iași înainte de amiază. Hatmanul Gavrilă nu pornește spre Suceava decât peste două zile. Am timp destul să rânduiesc cu el pricina, care te neliniștește!

Stăpânul casei rostise cuvintele cu mai multă vioiciune, decât lăsa de obicei să cadă vorbele, ca să împrăstie feluritele griji ale fratelui său mai vârstnic.

Era bucuros că împrejurarea îi da prilej să plece. Cu o urmă de zâmbet pe față privi în întunerecul, care se întindea dincolo de stâlpii cerdacului. Dinspre grădină venea un zvon nelămurit de foșnet de frunze și zumzet de găgâanii.

Rămaseră câțva tăcuți. Fiecare își urma gândul deosebit. Din besna scării se ivi în lumină capul lui Toma, logofătul moșiei. Milescu își îndreptă spre el privirea.

— Stăpâne, a venit un argat dela boierul Anton. Zice să vă abateți mâine pe-acolo!

— Are vre-un răvaș pentru mine?

— Ba răvaș n'are, da i-a poruncit boierul să vă spuie așa din gură, că răvaș n'a avut când să-i dea, că avea o treabă grabnică; picaseră taman atunci din leș niște vornicei și cu ei avea treabă...

— Bine! Zi-i lui Iordache să vie încoace!

— Da omului ce-i spui?

— Că am să trec.

Toma se mistui în întuneric. Cu mirare privi boierul Apostol spre fratele mai mic. Noua hotărâre îl uimise. Întrebă cu dojană în glas:

— Și ai de gând într'adevăr să-ți pierzi din timp, ascultând bazmele vornicului? Eu socotesc că ar fi mult mai bine să grăbești lămurirea unor treburi, de care atârnă cinstea ta!.

Milescu se plecă zâmbind, asupra mesei. Bănuise întrebarea, și răspunsul uluitor era gata.

— Vornicul Anton mi-e drag! E și isteț și om învățat. Poate că dela el aflu vre-o vrajă pentru potolirea poftitoarei inimi a egumenului dela Tazlău. Scutesc douăzeci și cinci de galbeni și tot e un câștig.

Apostol se necăji cu tot dinadinsul. Privi lung la frate-său, în ochii căruia treceau sclipiri de batjocură și grăi cu obidă.

— Doamne, Neculai! Învăătura grecească strică pe om și-l face ușuratic. Cum îți va fi venind ție să glumești cu lucruri atât de primejdioase?

Cu fața încrețită de răs stăpânit, Milescu făcu un semn de împăcare.

— N'ai nici o grijă. Sunt prieten cu hatmanul și mi-e dator recunoștință, de când i-am scăpat pe fiu-său din învălmașeala dela Brătuleni, an vară. Se va pune cu tărie pentru mine la divan, dacă pricina va ajunge acolo. Și apoi de oarece, acum am bani, voiui molcomi pe stareț și se vor uita toate. Și fiindcă te miri, de ce mă abat din drum, apoi că am de lămurit cu vornicul o hotărnicie.

Apostol clătină nemulțumit din cap, dar tăcu. Toma se întoarse însoțit de Iordache, vizitiul.

— Înhami roibii! Măine plecăm înainte de răsăritul soarelui. Mergem cu butca mică. Să ai grijă nu-ți mai iasă roțile, că al tău e dracul! Merge și Cosma. Ai înțeles?

— Înțeles Măria-Ta!

— Poți să te duci.

— Vre-o poruncă pentru curte mai e? Întrebă Toma. Ochii îi alunecau furiș spre Apostol, care frământa cu ciudă între degete miez de pâine.

— Nu-i nici o poruncă! De altfel boierul Apostol are să mai zăbovească vre-o două zile pe-aci. Îți spune Domnia-lui, ce mai e de făcut.

— Sărutăm dreapta!

Cei doi plecară. Milescu se ridică și el, bătu rar în palme; Cosma feciorul boieresc se ivi în pragul ușii.

— Luminează!

Apoi către Apostol:

— Mergem la culcare, nu-i așa?

Cosma ridică binișor sfeșnicul, cu flăcările lumânărilor de ceară ocrotite de globuri de sticlă și pași înainte spre etacuri.

Lumina tremurătoare forfeca umbre pe pereții albi. Milescu își însoți fratele până la ușa odăii. Apoi așteptă în întunec până când Cosma se întoarse cu sfeșnicul. În etac se lăsă domol într'un jelt. Era trudit de ziua petrecută călare prin arșiță. Cu mișcări dibace, slujitorul îi scoase încălțăminte și întinse pe divanul înfățat, cămașa cu înfloritură de mătase.

— Mă trezești înainte de sfințitul lunei! Mergem la Iași pentru timp mai îndelungat. Să pregătești cele trebuitoare.

— Am înțeles!

Cosma eși ploconindu-se.

Milescu se desbracă încet și se rezemă între perinele înalte. Din obicei întinse mâna spre o carte mică, învelită în piele de vițel, care se afla pe măsuta scundă de lângă divan. O deschise la întâmplare.

Ochii obosiți îi fugeau peste rânduri. Șopti ca un susur, cuvintele cântecului.

...Nunc et attentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo
Pignusque de reptum lacertis
Aut digito male pertinaci.

Alături se auzea sgomot ușor de pași. Lăsă cartea să cadă lângă divan și ascultă: „Apostol e încă plin de griji“. Măine are să mă dascălească iarăș dacă se trezește înaintea mea. — Ii place să dea sfaturi, pe care le socotește înțelepte. De ce să-l supăr și să-i stric bucuria“.

Il toropia oboseala. Se hotărî să se ridice într'un cot și să stingă lumina în jurul căreia se învârtea îndărătnic un fluture de noapte. Punea capăt chinului găngăniei. Căută

într'o încordare să birue somnul, dar pleoapele i se lăsară grele... Măine văd pe Maria. Adormi lângă lumânarea, care fumea subțire.

În odaia de alături se frământa Apostol. Scoase încă odată scrisoarea, pe care frate-său o primise dela hatmanul Gavrilă și reciti supărătoarea veste.

„Gavrilă hatman și pârălab de Suceava scriem la prietenul nostru la Neculai de Vaslui. Alta dăm știre, că ni s'au jăluit călugării dela Tazlău, pentru un Țigan, anume Pătru, care la-i vândut căpitanului Radu în țara muntenească, cum am și scrisoarea dela căpitanul, scriind că i-ai vândut pe acel Țigan drept douăzeci și cinci de galbeni și Țiganul este al mănăstirei.

„Pentru aceia să le scoți Țiganul, sau să le dai banii, ce ai luat pe Țigan, să nu faci într'alt chip. Aceasta scriem și sănătate“.

Slovele frumos încondeiate de un diac meșter, tulburau peste măsură pe boierul Apostol. Se abătea rușinea asupra casei lor.

El cunoștea bine pravila cea nouă și acolo scria la punctul 116:

„Cela ce va vinde feciorul altuia, sau robul altuia, sau fie ce au, de va fi boiaru să-l bage în ocnă, iar de va fi slugă, ce se zice om mai de jos, de 'ntăiu să-l poarte de coadele cailor, de aci să-l spânzure“.

Nu-i plăcea ușurința, lui frate-său. Știa că nu-l va ajunge nici o pedeapsă din pricina prieteniei cu obraze alese, dar lucrul se putea afla și rușinea rămânea. Numele lor cinstit să fie alăturat de al hăidăilor, care umblau la pradă!...

Se svârcolea îndelung în așternut, fără să-și găsească răgaz pentru limpezirea gândurilor multe.

Într'un târziu se liniști socotind că deșteptăciunea lui Neculai e deajuns, spre a găsi cale în încurcătură și adormi împăcat.

Milescu simți că o mână îl atinge ușor pe umăr. Tresări din somn. În odaie era întunec.

— Cine-i?

— Eu, stăpâne! A sfințit luna...

Se ridică într'un cot. Lumânarea arsese toată și răspândise în odaie miros greu.

— Deschide fereastra! Aici te înăbuși!. Cosma desfăcu larg fereastra zăbrelită. În odaie pătrunse lumina nehotărâtă de din'aintea zorilor și o bufnire de aer proaspăt.

Se ridică și trecu în odăița alăturată urmat de fecior, care înfipse în sfeșnicul de alamă o altă lumânare. Cu îngrijire se îmbracă. Voi să-și privească fața în apa întunecată a oglinzii de argint. Zâmbi. Vedeă doar umbra flăcării lumânării.

Afară lumina se măria și limpezea văzduhul. Aburi ușori se risipeau deasupra pălcurilor de copaci de pe dealul din față.

Butca era trasă înaintea cerdacului și Cosma așeza în coșul din spate lada cu lucruri trebuitoare la drum. În capul scării îl aștepta Toma cu căciula în mână.

Milescu scobori sprinten treptele și se îndreptă spre butcă.

— Ai luat pistoalele?

— Da, stăpâne!

Se așează în jelful atârnat de curele. Cosma se urcă lângă Iordache.

— Să ai grijă de curte! Eu mă întorc într'o săptămână.

— Mergeți numai sănătoși! Am eu grijă de toate.

— Mână!

Iordache îndemnă caii. cari porniră smucind butca. Pe sub poarta cu înveliș de șindrilă trecură în treapăd. Privi în urmă, și în cerdac zări chipul lui Apostol în cămașe lungă de in. Îi făcea semn cu mâna.

Cotiră scurt și întâiul avânt al roibilor fu domolit de urcușul dealului de lut galben, cu creasta acoperită de pădure rară. Din vârful lui se zăriau smăcurile Jijiei, cea cu fața liniștită și cu ascunzișuri înșelătoare. La pripor Iordache se înțepeni și strânse hăturile; caii coborau cu fereală, călcând mărunt, cu piciorul înălțat.

Legănat în jif, Milescu primia întâiul dar de raze al soarelui, ca pe un sărut. Simția cum îi svâcnește în sânge tinerețea cea pururi neostenită. Era puternic și ager. Infrunta lumea cu pornirea inimei și cu tăria brațului, și încovoia cu neînduplecat cuget clipa protivnică. Socotise înțelepciunea rânduită în cărți, ca pe o atrăgătoare ispită pentru

istețimea lui. Dar filele îngălbenite n'aveau puterea să-l țină departe de viața clocotitoare. Și adesea un chip și un zâmbet îl smulgeau dela pașnica ispitire a scripturilor, și tresărea călare în miez de noapte sub un cerdac alb, înveșmântat în ăderă întunecată. În repezile învolburări, hotărârea și fapta erau tot una. Nedumerit nu rămânea nici odată în fața piediceii.

Dar în răstimpuri, îl cuprindeau îndoieli și păreri de rău, care se topiau în năzuința spre o luptă însemnată, care să-i domolească neastâmpărul și să-l cetluiască temeinic de viața așezată și cumpănită, cu înalte rosturi potrivite lumii lui, pe care și-o simția înaltă.

Acum nu-l tulbura nimic, în dimineața limpede vară. Privea cum fug copacii pe laturile drumului. Zâmbind își aduse aminte de întâmplarea cu Țiganul. Il furase, ca să împlinească o prinsoare făcută la chef cu prietenii. Apoi, fiindcă nu știa la ce să-l folosească, îl vânduse la întâiul prilej. Galbenii se schimbaseră în salbă, sau altă podoabă femeiască, dăruită pentru o noapte de dragoste.

Era vesel și din altă pricină. Se împăca pe sine, cu gândul, că a fost silit să-și părăsească pământurile în toiu muncii și să se ducă la Iași cu treabă. Singurătatea prea lungă îl mohoră. Voiă în juru-i, fețe multe și vesele și cântece și strigăte de chef. Voia priviri învăpăiate și mângâieri aprige. Era mulțumit și nu lua în seamă isbiturile trăsuri de bolovanii de glod uscat.

Ajunseră la Jijia, Milescu se prinse puternic cu mâna de spătarul jilțului. Iordache biciui caii, cari se repeziră în vad împrăștiind stropi mari de apă tinoasă și eșiră dincolo piepțiș, cu picioarele pline de măr. Cosma, care de două ori își pierduse cumpăneala, se așeză mai temeinic.

Acum din drumul de țară, se desfăcea un altul care mergea dealungul râpilor de lut.

— La stânga!

Iordache îndreptă caii pe drumeagul dintre sălcii. Urcau lin în susul apei, spre curtea așezată în vârful deal, a vornicului Anton. Milescu se îndreaptă în jilț, apoi își netezi barba nedeplină, dar cu deosebire îngrijită, își pipăi și paftalele cingătorii, care ținea sabia, cu mânerul meșteșugit lucrat în înflorituri de aur genoveze. Nu-și lămuria pricina pentru care ar fi voit să fie deosebit la chip și la port. Cu haine, care să vădească mlădierea trupului și cu fața bărbătească limpede, ca de copil, sau de femeie.

Sosise de curând, oaspe prețios vornicului, nepoată-sa Maria, jupâniță tânără, purtată prin târguri leșești și nemțești, pe la rudele bărbatului ei, pe acolo pe unde tinerii îndrăzneți cu ochii, știu să spună nimicuri, care plac femeilor mai mult decât involburarea patimei.

O văzuse cândva cernită, după moartea soțului, ucis într-o ceartă; și îi rămăsese mult timp în suflet tremurarea ușoară a genelor lungi, care îi umbreau privirea și-i tăinuiau gândul. Auzise mai ales de istețimea ei neobișnuită și de mândria neînduplecată.

Il ispita o luptă. De aceia își schimbase hotărârea și se abătuse din drum pregătit, să rabde povestirea tuturor năstrușniciilor vornicului Anton, cel cu chip ursuz și cu făptura uriașă, dar cu inimă de ceară și minte de copil.

Simțea însă acum, că-l mână spre curtea albă din deal, presimțirea unei bucurii mai adânci și mai tari, de cât întâmplătoarele dragoste de o lună pentru doi ochi negri, sau pentru o cosită bălaie.

Se uită la Cosma, care moțăia, hățânat la fiecare hop. Și-i fu ciudă. Ar fi vrut, ca toți cei din jurul lui să fie ageri și mândri. Ridică teaca săbii încovoiate și impunse cu ea în spate pe trândavul slujitor. Acesta tresări și se înțepeni în șale. Intrară pe drum pietruit, printre două șiruri de plop. Iordache cârmuia isteț avântul roibilor și tropotul vijelios răsună pe pământul tare.

Trecură poarta, învărtejind nori de praf și în fața cerdacului înflorit, mâna dibace strânse cu atâta tărie frânele, încât rotații se lăsară pe picioarele dinnaș.

Sprinten, Milescu sări din butcă și se îndreptă cu pas mlădios spre treptele, pe cari îl aștepta vornicul, cu brațele deschise și cu fața rotunjită de zâmbet bucuros.

Privi peste umărul gazdei, să zărească un chip pentru care venise aci, dar cerdacul era gol.

Măinile de uriaș ale boierului Anton se închiseră asupra lui, și barba stufoasă și cărunță îl înveli. Când scăpă de îmbrățișare, răsuflă adânc. Vornicul răsă de cutremură stâlpilor cerdacului.

— Nu ți-am stricat nimic din găteală! zise cu o lucire șireată în ochi. Da eu pe toți, pe care îi iubesc cu gânduri bune, cu tărie îi îmbrățișez! zâmbi cu voie bună.

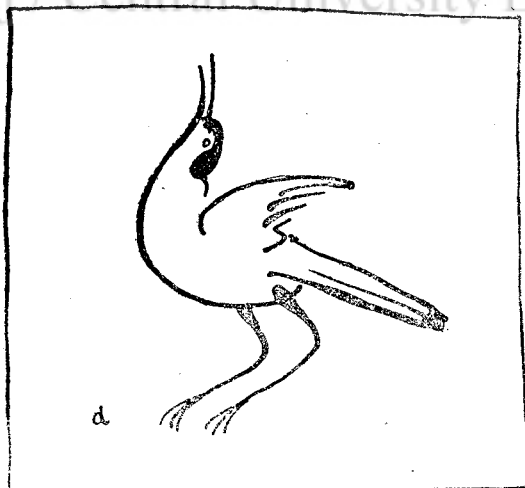
În odaia cu pereți văruiți curat, nu pătrunsese zăduful care începuse să se lase afară. Era răcoare și mirosea a flori de câmp. Gospodăria bogată și rânduită vădia o pricepere ageră și o strașnică voință; daruri, cu care Dumnezeu înzestrase pe jupâneasa Catinca, vrednica soție a vornicului Anton, din prisosul, pe care zgârcit nu-l dăruise soțului.

Așezat pe divanul scund, Milescu se simția bine. Asculta cu gândul aiurea o poveste cu o judecată, pe care vornicul o purta de multă vreme la divan, cu un vecin amarnic. Îl știa prieten cu hatmanul Gavrilă, și-l ruga să-și dea osteneala să cerceteze și pricina lui, când se va duce la Iași.

Milescu făgădui, dar ochii îi alunecau spre ușa în care nu voia să se ivească un chip așteptat.

Acum boierul Anton vorbea despre altele. Despre secetă și despre legarea norilor, despre Tătarii uciși la Brătuleni și despre un leac pentru diochiu, mai bun decât descântecul babelor. Își întărea vorbele cu mâinele uriașe, cari se învârtteau, ca niște aripi de moară din Bugeac.

Milescu se ridică să plece. Știa că o să răsunе casa de glasul vornicului, care îi va aține calea și nu-i va îngădui în nici un chip să scurteze ospetia; dar voia să aducă vorba despre Maria. Și boierul Anton pomeni numele nepoatei printre alte pricini hotăritoare, pentru care Milescu trebuia să rămâie. Cu zâmbet ușor spătarul se lăsă ademenit, spre bucuria gazdei, care și porunci să aducă o cană cu mied, pregătit chiar de el într'un chip tainic, pe care îl învățase dela un Leah bătrân la Liov, unde fusese în timpul domniei lui Barnovschi.

GRĂDINA LUI TEOCRIT

DE

MARCEL ROMANESCU

*Inflatum hesterno venas, ut semper, Iaccho...
Virgilius.*

SILENE

CŪ vinele umflate de vinuri uleioase
și cupa atârnată de brâu, să nu i-o fure,
Naiadele-l găsiră gemând într'o pădure,
cu burta arămită de razele sfioase.

Horind în juru-i toate, când prins-au să murmure,
și una-i dete pinteni, iar alta limba scoase,
mezinele crestară urechile-i vâscoase
și fruntea i-o frecară furiș c'un pumn de mure.

Dar el, simțind păianjeni prin trupu-i leneș, cască...
Prin buze năclăite mai șuieră, mai suflă.
Pleoape bulbucate desghioacă ochi de broască.

Ca să goniască-odată ispita care-l paște,
se scarpină'n chelie și, plictisit să caște,
cu bucle păroase se'ntoarce și răsuflă.

CALEA LACTEE

Când Juno, mâniaasă pe Alcmena,
își așternu cearceafuri de furtună
pe gâturi de păuni goniți de lună
ce-i mângâiau, cu ochi de pene, trena,

Mercur, lovindu-i sânii cu antena,
îi strecură un prunc în văgăună...
Trosnindu-i sfârcu'n dinți ca pe-o alună,
copilul Hercul își găsi sirena.

Cu pumnii, trandafiri de dimineață,
așa strivise țăța de femeie
încât lipi de cer calea lactee.

Câți n'au râvnit la ploaia de mărgele,
la pieptul proaspăt ce stropia viață,
dar s'au ales, năuci, privind la stele!

SALMONEU CĂTRE JUPITER:

Spre ziuă, când Alfeul e-o pânză de eter
molatic încrețită de pasul Aurorii,
îndrăgostit de vlaga ce-o au Nemuritorii,
am vrut s'arunc o punte ca razele pe cer.

Am poruncit. Și robii, încovoiați ca norii,
durându-mi pod de-aramă pe apele de fier,
în tunet de cadrigă m'am pomenit că sbier,
cu fulgere de facile trăsnindu-mi spectatorii.

Îți uruise'n vise, Stăpâne-atotputernic?
de-ai spintecat c'o vorbă și regele nemernic
și puntea, și făclia, și snopul de credinți,

Că te-ai temut o clipă de-a mea poreclă,—minți!
Pârlit de șapte focuri, mărturisesc cucernic:
întreaga mea greșală e-un pumn de năzuinți.

MINIATUR I

DE

ZAHARIA STANCU

FUGA

ASVĂRLI în colț ghiozdanul supărată
Că azi ai căpătat o notă rea.
Lepezi rochița ta numerotată
Și 'nbraci o iie proaspătă de nea
Imi faci un semn, ne furișăm desculți
Spre câmpul plin de mure și de rugi,
De sprinten țărâit de greeri mulți
Și epuri ce-ți arată cum să fugi.

PĂRÂUL

Auzi un cântec de pârâu sglobiu?
Cu trupul tău despică unda rece
În soare legănând argintu-i viu
Și florile pe lângă care trece.
Eu te voi aștepta 'nsemnând un vers
Ingenunchiat la piatra de hotar
Să-mi amintesc că lângă tine-am mers
Cu gândul rouă și mărgăritar.

FLUTURII

Ai prins pe-o gură de ciulin doi fluturi,
Sloboade-i peste lanuri verzi să sboare
Ușure, ușurel, să nu le scuturi
Podoaba desenată pe-aripioare.
Știi? tu mi-ești fluture alături
Cu aripioare, fluture plăpând
Și te-am făcut lumină 'n noaptea mea
Să ard spre tine fiecare gând.

JOC

Te joci cu mine cum odinioară
Naivă te jucai cu o păpușă
Aci 'mi schimbi gându 'n fir de lăcrămioară,
Aci în valvătaie ori cenușă.
Vicleană, știi cuvântul ce-l aștept
Și taci, fiindcă de 'mi l-ai fi dat
Sbuciumul meu s'ar fi surpat din piept
Greu ca vulturul 'n slavă săgetat.

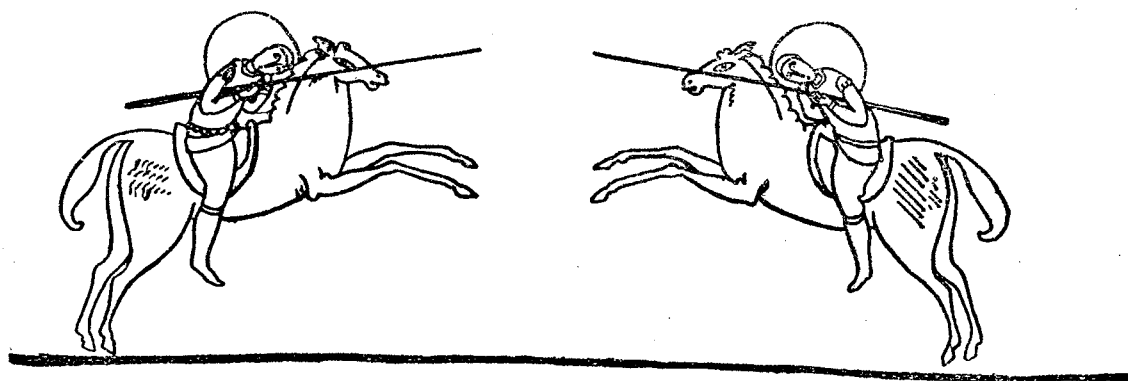
FURTUNA

Furtună: tu'mi 'ntinzi mânăta mică
Ți-e teamă și te ghemui lângă mine
Sfioasă ca un pui de rândunică
Și ploaia răpăind grăbită vine.
Ți-e părul ud și fața ta e udă
Alergi cu mâna caldă'n mâna mea.
Miroase câmpu-a grâu și-a iarbă crudă
Și tremuri și ești albă ca o stea.

SEARĂ

Aseară-am stat sub mărul nostru bun
Cu mere ca obrazul tău, domnești
Cât aș fi vrut și n'am cercat să-ți spun
Că'n gândurile mele, floare, crești.
Ne-am ridicat de odată amândoi
Și-am părăsit livada împreună
Cu buzele 'nghețate; peste noi
Curgea molatic un pârâu de lună.

IATĂ, A SUNAT CEASUL!

— FRAGMENT DE ROMAN. CAP. III § 3. —

DE

CEZAR PETRESCU

— **T**ĂTICULE, tare mai ești mata ticăit!...

Dinu, cu pălăria de pânză albă, trasă peste cărlionții bălani, aștepta în prag, schimbând pe loc picioarele goale în sandale. Așeză jos găleata de tablă albastră și lopata minuscule, încrucișând brațele ca un om mare, decis să aștepte până la marginea răbdării.

Virgil Probotă, lângă fereastră, răsucea pe o parte și pe alta halatul nou de baie, cumpărat cu o zi înainte, pentru Maria. Ii smulse eticheta cu prețul, și o rupse în două, în patru, în opt, mărunț de tot, până când hârtia rezistă.

O săptămână întreagă, imaginase un adevărat reviriment în capitolele bugetare, pentru a pune la o parte, fără să se simtă, prețul acestei surprize. Iar când însăfârșit, aseară, la Constanța, se hotărâse — darul era de prisos. Telegramele de dimineață vesteau mobilizarea, vacanța sfârșea înainte de timp, în trei zile trebuia să fie la rîghiment, și Maria încă nu știa nimic.

De două ori, în vitrina magazinului de la Constanța, privise cu părere de rău haina de baie, cu țesătura spongioasă și moale, cu marginea mânecelor și gluga, portocalii. Era un lux neîngăduit pentru dânsa. Când sfârșea baia, se mulțumea să îmbrace un pardesiu vechiu de doc, cu buzunări ridice, atârănând mai jos de genunchi. Astfel sărăcia vilegiaturei lor se arăta în cel mai mărunț amănunt, mizeră.

Virgil plănuise să țină ascunsă haina nouă, să i-o pună pe umeri, în dimineața aceasta când va ieși din mare. Atât de rar își puteau îndeplini o dorință! Și acum, într'adevăr avea să i-o pună pe umeri, după cum gândise, dar înainte de a-i da răgaz să se bucure de gîngul lui bun, trebuia să adaoge: — „Nu e așa Mario, că am ghicit? Nu îndrăsneai să-ți mărturisești. Lipsa ne-a învățat de mult să nu dorim de cât ceia ce ne e îngăduit... Ei bine, de astădată n'am vrut să te lipsești de o plăcere nevinovată. Și ca mulțumirea ta să fie întreagă, află că trebuie să-l împachetezi îndată, să împachetăm tot și să plecăm. S'a sfârșit cu huzurul, e războiul!”

Virgil Probotă se gândi o clipă să arunce haina mototolită în fundul valizei, ascunsă printre celelalte lucruri, unde Maria să nu dea peste ea până la București. Se plecă peste marginea ferestrei și svârli bucățile rupte de carton. De sus, dela fereastra din față a hotelului Movilă, o femeie cu fața ascunsă de o pălărie mare de paiu, arunca la fel rămășițele unei scrisori în vînt. Erau mulți acei care peste două ore, aveau să arunce vînt bucurii de prisos.

Dinu i se acăță de mîneacă.

— Haidem odată, tăticule! Ești imposibil! Parcă ești bunița, când pleacă în oraș:

„Stai că mi-am uitat mânușile! Stai că am închis pe Arabela în etac! Stai că am pierdut cheile”!...

Dinu fugea până la ușă și înapoi, ținând subsuoară presupusa umbrelă și scormonind într-o gentuliță închipuită, să arate cum face bunița când a uitat mânușile, a închis pe Arabela în etac și nu-și găsește cheile.

Amăriciunea lui Virgil Probota, o clipă fu alungată departe. Il ridică cu amândouă mâinile la piept.

— Va să zică, de ăștia-mi ești, *domnule!* Lasă că nu te aranjez eu la bunița, cum ajungem la București... Așa, *domnule!* „Stai că am închis pe Arabela în etac, stai că mi-am uitat cheile”!...

Dinu își arată dinții mărunți, lăsându-se pe spate în brațe și scuturându-și părul inelat, de i se rostogoli pălăria.

— Parcă eu nu sunt *sigur* că mata ții cu mine! Știu eu, că n'ai să mă *trădezi*...

Și cu viclenie, ca să schimbe vorba, se sbătu să scape:

— Dă-mi drumul... Să-ți arăt matale ceva *extraordinar*... Ce-am scris aseară!

Se plecă, și de sub masă, dintr'un carton, scoase o foaie scrisă cu creion albastru. Erau câteva litere inegale și tremurate. Numele lui: Dinu V. Probota, sfârșit cu o parafă încălțită, iar restul coalei plin de desene fanteziste: un vapor cu un steag țapăn și mult fum încrețit ca sărmele de frecat parchetul, câteva șiruri de soldați cubiști defilând înaintea unui ofițer cu o sabie lată într-o mână, și la picioare, cu un câțel cât un crocodil, înșfârșit în aer, peste capetele tuturor, plutind o barcă și un turc.

— *Ali!* lămuri cu mare orgoliu Dinu, acoperindu-i fesul cu degetul. *Ali*, cu barca la pescuit...

Fesul lui Ali era mult mai mare ca restul trupului, și Ali la rându-i, era mult mai mare de cât toată barca, astfel toate principiile perspectivei erau înfrânte dintr'un creion.

— Ei, ce zici mata? Întrebă Dinu cu o mână la spate, și cu degetul celeilalte în gură, în semn de admirație înaintea propriei sale opere.

— Zic, că bietul Ali nu mai are multe zile!... Acuși, acuși se înecă! îl necăji Virgil Probota, zâmbind. Cum vrei să nu se înecă dacă e mai mare de cât barca?

Dinu rămase o clipă surprins de această funestă perspectivă, dar surprinderea nu-l ținu mult.

— Tăticule, nu e așa că toți tații sunt mai mari decât copiii dumnealor?

— Ei...? Și ce are deaface asta cu barca lui Ali?

Dinu împreună mâinele și dădu din cap, în semn de mare compătimire.

— Vai, ce mai profesor ești și mata, dacă nici atâta nu te pricepi!

— Ia vezi cum vorbești, măăă gândacule, că acuși!.. se prefăcu a se încrunta Probota.

— Atunci nu mai spun dacă ești *nervos!* amenință Dinu, făcând iarăși apel la vocabularul pe care-l prindea din discuțiile din casă (când o punea pe Arabela să facă sluj într'un colț, se mira! — „Tare mai ești mata *nervoasă*, de-ți tremură așa picioarele!”)

— Ei, haide! Nu-s *nervos*, sfârșește odată, îl împacă Virgil Probota.

— Atunci ascultă, mata! Ții minte ce spunea Ali mămuței, eri, când ne-am plimbat cu barca și mămuței îi era frică să nu ne răsturnăm? Zicea: N'aveți nici o grijă, că eu îs *tata* ei!.. Apoi dacă Ali e *tata* bărcii, ia poștește și-mi spune mata cum poate să fie Ali mai mic decât copilul lui?

Dinu, cu mâinele înlături și cu degetele mici rășchirate, se arăta intrigat foarte să aște cum s'ar putea deslega această irezolvabilă problemă.

Virgil Probota îl ridică aproape de obraz, strângând vietea fragedă care-și sbătea brațele mici de gânănie.

— Lasă-mă, că mă înțepi cu barba!.. Ești așa de *negligent!*.. se feri Dinu. Ai zis adineaori că mergem...

Virgil îl lăsă jos, așază cărlionții sub pălărie. Puse halatul nou cumpărat, pe braț, îl acoperi cu pardesiul de ploaie să-l ascundă.

Închise ușa, și porniră pe poteca prăfoasă, printre plantațiile firave de salcâmi și oțetari, printre ierburele uscate unde lăcustele începuseră sfârșitul metalic, presimțind dogoarea zilei. Soarele sclipea orbitor în față, în mii de oglinzi.

Din vilele inundate de lumină, se îndreptau repede femei în haine viu colorate, cu umbrële și voaluri lungi, bărbați în halaturi albe, cete de copii gonind înaintea guvernantelor, care strigau disperate în graiuri streine.

Dimineata era ferbinte. Pe apă, lumina tremura deacurmeziș un fluviu de smalt topit. Un vapor alb trecea departe, în razele jucăușe, cu o parafă de fum în urmă. Sburau pescăruși repezi, în svâcnite perechi, care descindeau pe valuri ca albe accente circumfexe. De sus, de pe faleză, linia curbă a orizontului, îndepărtată până la ultima margine pe cerul străveziu, se desfășura odihnitoare, ca o mare și potolită bucurie. În palpitarea apei, dăre lungi și lucii, însemnau cărările unei corăbii nevăzute. Totul era aci ca întotdeauna: luminos, puternic și nemărginit.

Virgil Probota își aduse aminte deodată că mâine vor sfârși toate, și simți în gură un gust ruginit, ca atunci când podidește sângele.

Strânse mai încheștat mânuța caldă, care lupta să se desprindă. Dinu, în vârful picioarelor încruntașe sprincenele, căutând să deslușească cu privirea în mulțimea de pe plajă.

— Uite, mămuța! strigă, descoperind-o în colțul „lor“, la o parte, culcată pe nisip, citind o carte. Se smuci, și apăsându-și pălăria cu mâna în care ținea lopata de joacă își dădu drumul la goană, în vale.

Virgil Probota veni încet în urmă, cu inima tresărind de câteori Dinu sărea peste pietre și, din fugă trecea plecându-se pe sub barierele de lemn. Ziarele încă nu se împărțiseră: nimeni nu bănuia nimic. Se gândi la frământarea de peste un ceas, când toți vor afla.

Când ajunse, Maria desfăcuse sandalele lui Dinu și îl lăsase într'un pantalon scurt, aproape gol. O fetiță tot atât de golașă, sprincenată și cu ochii albaștri, se apropiă prudent ca o pisică, cu brațele încărcate de altă provizie de unelte.

— Mămuță, pot să mă duc cu Alina, să sfârșim cetățuia? întrebă Dinu mai mult de formă. Și fără să aștepte învoirea, ajunse din câteva sărituri lângă apă, unde se aflau înălțate pe jumătate, mătazele viitoarei cetățui.

O doamnă în doliu, mama Alinei, surâse prietenos, dând din cap, deși nu se cunoșteau.

Maria îndoi un semn în carte, o aruncă alături.

— Aa! versuri! se miră Virgil, așezându-se pe nisipul cald, după ce avu grija să acopere bine haina de baie, cu pardesiul.

— Ți-am spus că o lună vreau să mă refeminizez! pleacă Maria ochii, în bătaia genelor, cu o lucire de ironie pentru propriile sale hotărâri.

Lunecă mâna ca o desmierdare pe scoarțele elastice ale cărții:

— N'am luat cu mine, — ai văzut! — de cât literatură: versuri și romane. Și te rog domnule Profesor, două săptămâni cât mai stăm aci, să mă slăbești cu teoriile tale biologice! îl amenință cu degetul. Sînt sătulă de mutațiile lui Hugo de Vries; ascultă dacă nu sună la locul lor aci:

*Mon coeur, comme un oiseau, voltigeait tout joyeux
Et planait librement à l'entour des cordages;
La navire roulait sous un ciel sans nuages,
Comme un ange enivré du soleil radieux...*

Scutură nisipul și firele de alge uscate dintre file, și închise volumul:

*Mon coeur, comme un oiseau, voltigeait tout joyeux,
Et planait librement à l'entour des cordages...*

Virgil se simți deodată cel mai înverșunat dușman al lui Baudelaire. Maria se gândea ce vor face încă două săptămâni — „versuri, romane!“ — iar dâșii trebuiau să plece în seara aceasta chiar, mâine cel mai târziu... li fu dureros să risipească scurt această bucurie. De patru ani, de când luna aceasta la mare, era pentru dâșii evenimentul central al existenței. Tot ce făceau, ce amănau, ce renunțau, era să fie răscumpărat în această lună unică.

Acum, Maria în două săptămâni își topise paloarea, ca o glastră scoasă din umezeală și întunecime, la soare. Serile lor, cu îndelungi plimbări pe țărm, cu așteptarea răsăritului de lună pe singuratiche promotorii de faleză, departe de toată lărmuiala lumii, îi scuturase de mocneala din totdeauna. Se deșteptau în fiecare dimineată pentru o hohotitoare sărbătoare. Cum să vestească, cu cel mai simplu aer din lume, că toate aceste sînt sfârșite și că începe ceva mai grozav chiar, de cât mediocritatea vieții care le acordase armistițiu?

Maria prefiră printre degete un pumn de nisip. Părul greu, adus pe spate într-o răsucitură de mână, lăsa desvelită fruntea rotundă, luminată de ochii castanii cu fire de

aur. Buzele, puțin întredeschise, cu o ușoară umbră brună, puneau în figura gravă o frăgezime copilărească. Dar un singur dinte cu emailul imperceptibil albăstriu, în șiragul alb, intact și regulat, dădea surâsului văzut mai îndelung, o înfățișare neliniștitoare, ca o atingere ascunsă a morții într'un fruct tânăr.

— Pozezi pentru o statuie a meditației? întrebă glasul care întotdeauna îi amintea lui Virgil, absurd sunetul mat al bilelor de fildes.

Virgil făcu un semn nehotărât cu mâna către mare, mințind așa fără să rostască cuvânt: — „Nu gândea nimic, privea...”

— Intr'adevăr, mărturisi Maria, înșirând pe nisip câteva scoici, pe care le îngropă presărând deasupra praful de sidef. Și pe mine marea mă face stupidă... M'am deprins să urmăresc un punct de apă, fără de nici un gând. Privesc un val, altul, altul... Ceașuri întregi. N'aș fi crezut nici odată că nemișcarea aceasta, încorporarea aceasta în viața vegetală, poate însemna o voluptate...

— Te-am prins, pedanto! Ești gata să-mi desvelți o teorie! o necăji Virgil, glumiind fără entuziasm, în vreme ce gândul îi rătăcea aiurea. Cele mai stupide întrebări îi asaltau fără să le poată alunga. „Să-și cumpere pentru campanie cisme sau bocanci”? Cismele sînt mai practice și mai durabile... Și pe urmă se încalță mai simplu...”

— Ba de loc! își urmări Maria firul ideilor, întinzându-se pe nisip că fața în jos și făcându-și umbră ochilor cu jacheta albă de lână. Aseară m'am surprins cântând... Inchipuește-ți! După cinci ani!... Și mă gândeam că sînt ca fetele de la țară; după ce se mărită nu mai cântă decât cântece de leagăn...

Virgil gândea: — „Are dreptate. De cinci ani n'am auzit-o cântând. Coardele pianului s'au destins singure acasă. Acum odihna aceasta îi deșteaptă o tinereță adormită înainte de vreme, ca mugurii care se strâng de frig, după ce-au fost amăgiți de o mincinoasă primăvară”.

Dinu alergă, ținând spânzurat de o labă, un crab vioriu. Il aruncă pe nisip. Crabul se strânse un moment nemișcat, apoi începu să se dea îndărăt și în lături, cu picioarele lui subțiri și oribile, de mic monstru marin.

— Nu e așa, tăticule, că e un rac de mare? întrebă Dinu, chinchit deasupra lui, să-l vadă de aproape. Alina zice că e paiajen... Așa spune ea, numai *enormități*! Ce fel de paiajen cu coajă? Și cu foarfece!.. Are două foarfece, să vezi cum mai prinde cu ele!..

Crabul se opri și păru că-i privește atent, cu perechile lui de ochi neclintiți. Dinu îl apucă de-un picior, fugi până lângă apă, și-l aruncă.

— L'am trimis la *familia* lui. Poate are copii! spuse întorcându-se și ingenunchind lângă Maria, punându-i mâinele mici și fierbinți pe obraz:

— Mămuțo, Alina spune că are numai mamă! Taticu ei a murit și îl visează în toate nopțile... Il duc în brațe niște îngeri frumoși, cu aripile albe și mari, care zboară fără să se audă. Ea spune că în cer cântă o muzică frumoasă de tot și taticu ei îi face semn să vină, s'o ia pe genunchi cum o ținea la masă... Da Alina e o proastă, se teme și nu se duce. Plânge și se deșteaptă. Și atunci plânge și mămuța ei... Și eu vreau să visez îngeri. Eu nu m'as teme de ei! Nu e așa că îngerii nu-ți fac nici un rău? Ei sînt buni și ne păzesc când dormim, dacă sîntem cuminți și nu supărăm pe nimeni...

Virgil Probota gândea: — „Peste o lună poate și eu voi fi mort, și Dinu are să mă vadă în vis, purtat de îngerii lui albi. Am să-l chem și are să se teamă. Are să se deștepte plângând și plângând are să se deștepte și Maria...”

Maria, nebănuind nimic din ceia ce se deslănțuise dincolo de calmul lor, suprimând tot ce e firesc și pentru totdeauna, gândea: — „Facem desigur o mare greșală, că lăsăm copilul acesta să crească fără nici un sentiment religios. Nimeni nu l-a dus la biserică, nici nu l-a învățat să se închine. Imediat ce ne întoarcem la București, trebuie să hotărîm ceva mai serios, pentru educarea lui...”

Li dădu părul asudat la o parte, descoperind fruntea rotundă care semăna cu fruntea ei.

— Hai, fugi și te joacă!..

— Mi-e urît singur. Alina s'a dus la mămuța ei să-și facă lecția... Știi mata tăticule, ce mai de-a poezii franțuzești știe Alina? O grozăvenie... Multe cât păru din cap... Da cât păru mămuței, nu cât al matali, că mata ai puțin... Ai învățat prea mult și-ai năpărlit, cum spune bunița...

Virgil se încruntă și îl prinse de-un picior, trăgându-l pe nisip, la el:

— Bine domnișorule, iar vorbești așa?...

Dinu se sbătu, și-i scăpă din mână. Fugi, și-i aruncă un pumn de nisip:

— Și pe mine, a spus mămuța Alinei că are să mă învâțe mâine o poezie! Da am spus că nu vreau, că mă tem să nu-mi cadă și mie părul...

— Dinule!

— Poftim? râse de departe Dinu, dându-se înapoi, fiindcă socotea prudent să pună o distanță cât mai mare între el și omul cu părul căzut de prea multă învățătură.

— Dinule! strigă a doua oară Virgil, ridicându-se într'un cot. Nu-ți permit să fii necuviincios...

— Vezi cât ești mata de *nervos*! se miră Dinu cu o inocență prefăcută. Ca să nu te supăr, și ca să-ți arăt că eu sînt bun, iaca, să știi că mâine mă duc să învăț cu Alina...

„Măine și noi, și Alina, și mama Alinei, vom fi toți, cine știe unde...” Își spuse Virgil Probota și cerul se întunecă.

Maria privi un timp neclintit, spre Constanța sclipind depărtată în pâcla albăstrie, albă ca o ireală cetate arabă de miraj.

— Mergem Joi? își aminti plimbarea proiectată, cu barca.

— A, da!... plimbarea de Joi... Cine știe? rosti târăgănat și cu gândul departe Virgil.

— De ce „...Joi... cine știe?” îl privi atent Maria. Mai sînt patru zile: nu cred să se schimbe vremea... Și marea, toată lumea spune că n'a fost de mult atât de calmă... De ce atunci acest tenebros: „Joi, cine știe?”

— Nimic! Spuneam așa, fără să-mi dau seama! nu îndrăzni Virgil să mărturisească.

Dinspre larg, se apropiau doi înotători, cu mișcări egale și ritmice. O femeie în costum negru și cu o bonetă roșie, plutea pe spate, aproape, cu fața în sus, legănată de răsuflarea ușoară a valurilor.

Maria se ridică, descheindu-și de pe umeri haina sub care era în tricoul de baie. Își potrivi peste părul mult boneta de gumă neagră. Trupul subțire, cu sânii mici și cu solduri înguste, arăta ca un corp nelegat încă, de adolescent.

Pe nisipul ud, unde ajungea clipotitul mării, pașii intrau plăcut și elastic, ca pe o placă de cauciuc. Încercă valul cu piciorul. Apa era ca niciodată, ușoară și străvezie, lăsând să se vadă la fund, ca printr'o subțire sticlă limpede, cutele înguste de nisip, regulate și lungi, ca vârgăturile curbe de pe pielea tigrilor. Închise ochii, străbătută dinainte de fiorul apei și se aruncă despicând albastrul cu mâinile împreunate.

Dinu svârli găleata și intră și el, stropind și făcând gălăgie cât trei.

Virgil Probota îi aștepta la țarm. În locul pardesiului de doc, obicinuît, întinse pe nisip mantaua nouă. Nu mai simțea nici o bucurie la gândul bucuriei pe care voise să o facă. Așeză haina stîngaci, cu teamă, ca un vinovat. Își găsea singur acum asemănare, cu un clown bătrîn, nenorocit și lipsit de duh, care îl înduioșase odinioară în copilărie, într'un circ mizerabil, naufragiat în târgul lor. Ca și acela, pregătea o farsă proastă, de care nimeni nu se va înveseli nici de milă.

Se întinse alături cu mâinile sub cap.

Marea era nemărginită. Cerul nemărginit. Totul calm, grandios, plin de lumină, înecat de lumină.

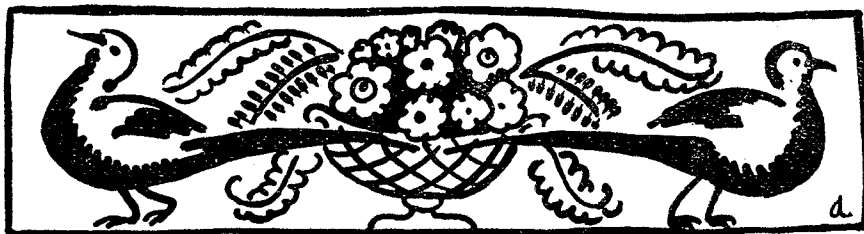
Ce ce se ucid oamenii? De ce se urăsc? De ce uită să se bucure de această nepusă fericire care e viața, și care nu mai are întoarcere? Închise ochii peste atîta lumină, să facă întunecime umedă, cum o simțea adîncindu-se în el. Dar lumina stăruia. În ploape îi juca roșie și fluidă, țesând ineale aurii și învăpăiate.

Pe obraz i se ridică o gînganie mică. Nu o alungă. Poate nici nu o simțea. Poate atingerea îi era ca o desmierdare dureroasă. Măhnirea se lăsa greu, ca o corabie înecată.

Răsul lui Dinu hohoti gâl găind, aproape, la marginea impasibilei ape albastre.

C R O N I C I

IDEI, OAMENI & FAPTE

UN SCRITOR PE CARE NU-L CUNOSC

ROSANOV: nu-l cunosc, dar scriu câteva rânduri despre el, fiindcă aş vrea să-l cunosc. Merejkovski l-a numit—„cel mai genial şi mai ordinar om în Rusia”. Un scriitor şi gânditor ciudat: a scris despre iudaism şi creştinism, despre căsătoria metafizică sexualităţii. În 1918 a fost ucis de bolşevici în Moscova. Dacă zic că aş vrea să-l cunosc (nu numai din «încercarea» eseistului Merejkovski) e fiindcă omul acesta mi se pare desăvârşit în felul său şi prin urmare „representativ.” „Eu sunt în întregime subiect; subiectivul e în mine înfinit, cum nu-l cunosc la niciun alt om, cum nu-l prezint la nimenea.” Din acest subiectivism—ca o logică specific rusească—trage o concluzie asupra dreptului de a minţi. Îşi ascunde „subiectul” în dosul minciunilor.

Oameni subiectivi întâlneşti la fiecare pas, dar originalitatea lui Rosanov consistă într'un subiectivism cinic şi religios în acelaş timp. Vorbeşte de urăţenia lui; când era tânăr se privea în oglindă şi plângea în marginea propriei urăţenii. Apoi se mângâia: «Pur şi simplu, n'am nici o formă (cauza formalis a lui Aristotel). Sunt un gogoloş... Asta vine de acolo că sunt numai spirit, numai subiect... Eu sunt cel mai puţin născut om: eu stau încă în pântecul mamei şi ascult cântece paradisiace...» Ca om în care se amestecau cinismul cu religiozi-

tatea nu putea să găsească o problemă mai interesantă, decât aceea în jurul căreia şi-a dezvoltat aproape un sistem: sexualitatea şi religia. Vechiul testament i se pare o religie a afirmării sexului, noul testament al negării. Lucrurile ce le spune în această puţin desbătută chestiune, a relaţiunii dintre sexualitate şi religiune, sunt surprinzător de nouă. Ca scriitor se dă singur dracului şi spune cetitorului că nu se supără de loc dacă îi aruncă cartea în coşul cu maculatură. Pentru plasticitatea lor dăm câteva rânduri din articolul lui Merejkovski: Rosanov zice: «Eu seamăn ca un copil în sânul mamei, care nu simte de loc plăcerea să fie născut: am destul de cald şi aici!» Dar pentru ce se vrea copilul născut necondiţionat în publicitate?

Mai bine să rămână în sânul mamei. Dar a ieşi şi joacă gol în faţa ochilor întregii Rusii. El nu face altceva decât să întrebe: Înălţimea noastră doriţi? şi să se aplece (slugarnic) în faţa oricărei puteri.» Drac cochetează cu D-zeu, omul acesta lipsit de orice ruşine, îşi aruncă în cele patru vânturi aforismele: «D-zeul meu e un D-zeu special. El îmi aparţine numai mie şi nimănui altuia. Şi dacă mai aparţine şi altuia, eu nu o ştiu şi nu mă interesează.» Individualismul în forma aceasta cinică, mistică, radicală, n'a putut să apară decât în Rusia.

L. B.

EXCURSIILE CABOTINE

CRONICA provincială a marilor ziare, exclusiv rezervată crimelor şi nelegiuirilor, apare de la un timp diluată de reportajul artistic. În cutare oraş „dăinuieşte aproape de doi ani societatea muzicalo-literară P. Ionescu, înfiinţată de d. G. Popescu, numărând printre membrii, amatorii de literatură şi muzică aleasă, din buna societate locală... În alt oraş „trupa cunoscutului artist Pletea, a dat o serie de reprezentaţii dintr'un bogat şi ales repertoriu, obţinând în mod constant un meritat succes monstru”. În sfârşit într'un al treilea „localnicii sunt viu satisfăcuţi de apropiata trecere prin oraşul nostru a renumitului transformist Cabalo, însoţit de celebrul

comic popular şi cântăreţ din frunză Ciorbea”. Rubricile întâmplărilor din provincie sunt în mod regulat completate de astfel de ştiri artistice şi culturale, în care ni se vorbeşte de baluri şi circuri, de marea dansatoare Fredo, de bătrânul şi vestitul tenor Cascadelli, de profesorul doctor în ştiinţele oculte Ahmet Malamed etc. etc. Căci în provincie există o întreagă pletoră de stele de acestea călătoare, care în mod obişnuit se abat la anumite date, prin anumite regiuni provinciale, aşa cum cometa Enke, se abate la anumite date prin anumite regiuni siderale. Ele au mărimile lor aşa cum aştri artei bucureştene sunt cotaţi ca după catalogul

observatorului dela Filaret. Provincia îi primește regulat cu aceeași simpatie ca și în anii trecuți; ba „marile celebrități” ele înșele constată chiar o înviorare a publicului și o creștere neobișnuită a lui sub raportul numărului, surprize care sunt cu atât mai mari pentru vagabondele stele, cu cât cresc în măsură invers proporțională cu vârsta și cu propriul entuziasm pentru cabotinism.

Să-i privim cu simpatie pe acești vestitori ai artei adevărate. Ei pregătesc provincia pentru venirea lui Messia, unul și singurul adevărat. Căci încă de pe acum, în cercul privitorilor provinciali, cari iartă tenorului răgușit pentru că îtle operelei i-au prins în țesătura lor, intrigându-i la culme și-i răsplătesc cu nesfârșite aplauze chixurile și răgăiturile pentru că libretul s'a sfârșit cu triumful moralei, încă de pe acum în cercul acestor spectatori plini de candid entuziasm, se văd presărate rarele strămbături ale spiritelor acerbe și riguroase. E produsul nobil și reacționar al școlilor și universităților, al călătoriilor și al răgazurilor prin marile orașe, și mai ales al îndelungilor lecturi literare.

În proporție redusă cu desăvârșire, acești bărfitori neînțeleși de restul publicului. își fac vad regulat la spectacolul întâmplător numai din plăcerea de a râde de neputința tenorului și de candoarea bunei credințe a privitorului. Iar privitorul care protestează contra împietățel, se primenește și pe ne-simțite trece în tabăra puțină a protestatorilor diletanți. Și astfel neconținut cercul celor care așteaptă arta adevărată, în provincie se lărgeste.

Cât privește societatea muzicală-literară P. Ionescu, înființată de G. Popescu, care-și dă nu tocmai regulat șezătorile din motiv nu tocmai lesne de înțeles, ea trebuie cercetată cu luare aminte de scriitorul mare din capitală, ceasornicar unic, care poate să-i imprime mersul cel mai regulat, să-i dea fixitate cadranului, să dea sonoritate plină și armonioasă ticăcuiului.

Autori de volume, întoarceți-vă ochii și priviți adânc spre societățile muzico-literare Ionescu, înființate de Popescu sau invers, căci din inima lor se așteaptă să țâșnească minunea.

G. STEGARU

RĂSPUNS UNUI RECENZENT DE BUNĂ CREDINȚĂ

Nu am obiceiul să intervin în criticile cărților mele — orice părere s'ar emite asupra lor. Căci în acest domeniu e ca și la teatru: de îndată ce ai cumpărat volumul, ai căpătat și dreptul să flueri. Prerogativele cetitorului în această privință nu sunt știrbite întru nimica nici chiar în cazul când își exercitează privilegiul cu nepricepere ori cu manifestă rău credință — bineînțeles, riscând numai în cazul din urmă să fie așezat într-o anumită categorie de delicvenți ai condeiului care se strecoară uneori, fără să se poticnească, chiar printre articolele codului penal.

Se înțelege că seninătatea convine mai ales cărților literare.

Lucrurile se schimbă însă când e vorba de o lucrare ce conține fapte și idei. Dacă — sub pretextul unei analize — ele sunt redată fie eronat, fie necomplect, sau dacă criticul ori recenzentul ignorează unele lucruri pe care ar trebui să le cunoască — autorul, în acest caz, are nu numai dreptul, dar chiar datoria să intervie. Căci faptele — ca atare — trebuiesc reproduse în chip exact, cercetate din punct de vedere al intențiilor făptuitorului, și analizate în condițiile în care s'au implinit, iar ideile, expuse în spiritul lor, fără nici o pervertire. Numai în chipul acesta pot fi ele disecate, criticate, și la nevoie chiar reprobate.

În numărul trecut al *Gândirii*, d. Ion Darie se ocupă de volumul meu *„În fața națiunii”*. Din cele spuse se pare că lucrarea aceasta a făcut și asupra d-sale o oarecare impresie, deoarece declară că „am citit-o cu interes, pe alocuri cu strângerea de inimă a amintirilor trezite, ne-am lăsat convinși nu odată de temeinicia revoltelor d-lui Petrașcanu” și crede că cele spuse de mine în diverse capitole „stau mărturie înaintea de orice, a unei bune credințe și a unei țării, care au înfruntat toate vrăjmașile cu seninătate și neclintire”. Ba chiar d. Ion Darie, în bunătatea d-sale, îmi dă și un testimoniu de „foarte bun român” dovedind, după d-sa, această calitate nu numai cu scrisul meu românesc ci și cu „unica protestare parlamentară împotriva păcii din București, în ședința Camerei dela 9 Iunie 1918” precum și cu alte cuvântări ale mele pe care le amintește.

Pentru toate bunele lui sentimente mulțamesc d-lui Ion Darie, și mulțămirile mele sunt cu atâta mai sincere cu cât de un amar de vreme, o atmosferă înăbușitoare de servilism și lășitate se lasă tot mai greoaie peste diversele manifestări intelectuale dela noi — tînzând să ne dovedească tot mai mult că trăim într-o țară despotică.

D. Ion Darie spune că lucrarea *„În fața națiunii”* este un document și o pledoarie. Nu, e numai un document, și dacă n'ar fi declarat-o și o pledoarie, nu s'ar fi simțit îndreptățit să se întrebe mai la vale cum se poate ca „ochiul ager al omului care atât de scormonitor a surprins în literatură sa toate înșelăciunile și strămbătățile sufletului omenesc” să nu se oprească asupra unei erori pe care o descopere d-sa. Neîntinzând vorba de o pledoarie, nu puteam face acest lucru...

Intenția mea, prin publicarea acestei cărți, a fost să pun la îndămâna cercetătorului de mâne un material relativ la istoria anului 1918, pentru ca să-și dea seama de ce sentimente erau însușiții unii cetățeni ai României și ce idei politice mai circulau pe lângă cele cu stampila rusească. Așa numita „pledoarie” va veni ceva mai târziu — e cartea intitulată *„PROCESUL MEU”*, căreia numai împrejurări independente de voința mea i-au întârziat apariția. Acolo voi răspunde tuturor patriotarzilor, care au căutat să se puie ei în relief prin îndepărtarea noastră, tuturor ambuscaților care prin atacurile lor cinice au găsit un pretext de diversivune, tuturor delatorilor care cu mizerabile defaimări și-au satisfăcut micile lor afaceri cu guvernul. În acest volum voi spune lucrurilor pe adevăratul lor nume și cetitorii vor vedea ce gol de înțeles este cuvântul *dreptate* în România de după războiu!...

Dar d. Ion Darie ne aduce și oarecare invinuire pe care d-sa o clarifică prin vorba, la modă aiurea, *defetism*, lăsând să se înțeleagă că acest păcat al nostru a făcut să șovăie arma în mână.

E adevărat că vorba asta am mai auzit-o și dela alții — oameni încărcăți cu tot soiul de păcate — a căror rea credință, perfidie și bizantinism stăteau la înălțimea lipsei lor de scrupule — mai cu seamă față de un adversar politic. Iată pentru ce n'am fi

dorit ca și d. Ion Darie să se găsească în numărul lor — măcar că la d-sa — ne place să credem — învinuirea e sinceră și nu face cu asta nici o concesie așa numitului curent public. Prin urmare «defetismul» nostru s'ar referi la cele ce am publicat în ziarul „Lumina” și — s'ar părea — că și la cuvântările din Parlamentul din Iași.

În ce privește articolele din „Lumina” cel dintâiu a apărut la 2 Sept. 1917. La această dată descompunerea armatei rusești adusese prăbușirea frontului nostru, așa că războiul României era complet terminat. În Iulie avuseseră loc luptele dela Mărășești, care s'au isprăvit la începutul lui August — iar dela 1 Sept. 1917 — data apariției „Luminei” nici o luptă n'a mai avut loc până la încheierea armistițiului. Atunci ce armă a șovăit din pricina unor articole? Iar dacă d. Darie a înțeles și discursurile din Cameră apoi atunci, în 1918, toată lumea era «defetistă» începând cu acei care ne băgaseră în războiu și sfârșind cu cei din urmă cetățeni, fie din Moldova, fie din teritoriul ocupat. Și când, spre uimirea tuturor, lucrurile s'au întors bine pentru România, ținând samă de condițiile în care țara intrase în războiu, de politica noastră tradițională și de desperarea aruncată în unele suflete, de nenorocirile eșite din tot soiul de greșeli și crime, de luptele noastre cu aliatul, de eventualele raporturi ale Basarabiei cu revoluția rusească, de situația Statului față de toate acele împrejurări cunoscute, — ținând samă de aceste jalnice circumstanțe care intervertiseră rolurile și aduseseră o tragică incurcătură — crede d. Ion Darie că se mai poate susține asemenea acuzație față cu niște oameni care lucraseră din cel mai curat patriotism și care nu putuseră să stea nepăsători la toată această răsturnare de raporturi? Nu legea războiului primează, chiar în timp de campanie — ci,

din vremile străvechi până astăzi, o altă axiomă politică a dăinuit și va dăinui atâta timp cât vor exista granițe despărțitoare și pământuri deosebite de alte pământuri: «*salus reipublicae suprema lex*» ceea ce înseamnă că mai presus de orice este salvarea patriei. Atunci ce vină se poate aduce unor mânuitori de condeiu, dacă pentru această salvare pe care o credeau periclitată, și-au spus și ei părerile așa cum le-au avut, socotind că numai așa vor fi folositori țării? Înaintea anticei axiome, totul tace — deci acuzația nu poate rămânea, față cu un om pe care chiar d-sa îl declară de foarte bună credință.

Când d. Ion Darie zice: „dacă am putea uita aceste” (defetismul nostru) «cartea d-lui Patrașcanu și-ar fi împlinit deplin rostul de mucenicească și totuși orgolioasă spovedanie» cred că se înșală. Socotesc că volumul meu și-a ajuns scopul, și trebuie să mărturisesc — și l'a ajuns chiar mai mult decât am putut nădăjdui eu. Pentru semnele vremii e un fapt din cele mai caracteristice că această lucrare a cunoscut aproape cel mai mare succes de librărie al anului. Ea „a deschis ochii” la mulți, cum spune un cetitor în „Adevărul” din 4 Dec. 1924, care declară că «volumul, cu adevărurile și frumusețile ce cuprinde, mi-a făcut o covârșitoare impresie».

Așa că atunci când d. Ion Darie afirmă că, cu toate calitățile ei, cartea îi scapă din mână, lucrul nu mă neliniștește așa de tare: ea a fost ridicată de mii de oameni — și după nenumărate mărturisiri — citită cu interes, cu înfrigurare și cu acelaș revoltă cu care a fost scrisă. *Habent sua fata libelli* — volumul meu a avut un destin bun, deși a patra putere în stat, din motive de protocol, nu i-a fost tocmai binevoitoare.

D. D. PATRAȘCANU

CRONICA ARTISTICA

MARIUS BUNESCU

CA și aiurea, majoritatea acelor care țin penelul între degete nu știu ce vor, circumscrind clipele cele mai somnoroase cu o formulă banală. În dovieac sub o pălărie uriașă cască și spune: „Numai eu știu ce e focul sacru!” Dacă nu știe să desemneze, se apucă de „Impresionism”, dacă nu pricepe ce e modern, fiindcă în viața lui n'a priceput ceva, se indelectnicește cu „pictura clasică” făcând din culoare un fel de lanolină. Iar în fața figurilor sale de ceară, cumpărătorii binevoitori rămân cu gurile căscate. Nu vom turbura nici noi liniștea. Dar somnoroși de soiul acesta au devenit de mult un pericol pentru ori ce artă adevărată. Dacă te numești Kimon Loghi, Băncilă sau Anton Pawlowitz, trebuie să iei numai o atitudine de triumfător pentru ca toate portofelele să se deschidă. (Trăiască toți aceia care au confundat focul sacru cu un ghiveci național sau albanez! Nu trebuie uitat că Albanezii sunt specialiști în ghiveci ca și în ce privește șerbetul de fisticuri și cel de trandafiri.) Uneori însă și nerozia e nemărginită. Și domnul Kimon Loghi și domnul Teodorescu-Sion poartă titlul onorabil de pictor. Doamne! Ei bine dacă domnul Loghi e pictor, Teodorescu-Sion e neapărat

altceva. Nu trebuie uitat că domnul Teodorescu-Sion e încă în desvoltare, pe când „maestrul” Loghi a atins o culme. Acea a mediocrității.

Când însă îi ascultăm pe pictorii noștri cei mai valoroși, auzim de obicei cuvintele: „Pastă, construcție, compoziție.” Neapărat că intenția, simțământul predominant care încheagă întregul artistic se presupune de la sine. Dar uneori parcă tot ne vine să credem că de dragul inteligenței artistice și a meșteșugului solid, intuiția trece pe planul al doilea. Și atunci avem în fața noastră lucrări foarte îngrijit lucrate, dar lipsite parcă de o răsuflare puternică și largă. Și în privința aceasta, ca și pentru oricare altă artă, criteriul trebuie să fie: cât mai mult simțământ stilistic isvorât din cât mai multă libertate! Curentul impresionist a neglijat forma, dar existența lui a fost cât se poate de firească, fiindcă a însemnat o culme a tendințelor *picturale* în artele plastice. Faptul că a însemnat și un fel de sfârșit al unei evoluții care a provenit de la Andrea del Sarto, de la Correggio și de la meșterii veneției, nu poate și nu trebuie să-i convingă pe toți pictorii de astăzi, că pitorescul nu mai are nici o însemnătate pentru arta de mâine.

Arta domnului Marius Bunescu e foarte picturală și e diametral opusă sculpturii domnului O. Han. (Se știe cred, că există o pictură sculpturală întocmai ca și o sculptură picturală: a Barocului, a lui Bernini și a lui Rodin. Daumier e un Michelangelo al caricaturii, cum Bernini e un Monet al sculpturii). Dar când mă gândesc la arta domnului Bunescu, nu mi aduc aminte de un singur tablou, de pasta curată pusă cu cuțitul sau cu penelul, ci de un simțământ puternic și predominant, care face din toate lucrările sale un întreg de viață, scăldat în atmosferă. Mijloacele de exprimare nu se indentifică întotdeauna cu viziunea interioară, de care însă se apropie tot mai mult. Din cauza aceasta se ivesc uneori și stângăcii în arta lui. Realizarea nu se bazează pe o intenție formală, pornind de la dreptul din domeniul atmosferic. Nu cunosc în artele plastice românești o altă pictură care să fie într'atât portretul intuitiv al creatorului ei. Și astfel pe când forma statică se afișează ca dorința principală a anilor din urmă, pictura domnului Bunescu a devenit tot mai dinamică, fiindcă elementele lineare s'au pierdut tot mai mult, lăsând drum larg răsfrângerii aerului. Și tot din aceeași pricină sensul concret al acestei picturi devine atât de generalizator, încât detaliul își pierde din importanța lui, iar peisajele se desbară aproape în întregime de caracteristicul local.

Pentru noi, peisagiile domnului Bunescu nu redau și nu creează numai încă odată pe pânză „Dunărea la Vâlcov” sau „Coasta de lângă Constanța”, ci în și mai mare măsură, impresii mult mai generale; soarele trecând prin zilele de iarnă, căldură, frig, apă, amurg. Dar aceste aspecte variază mereu și sunt mai deosebit diferențate ca pe pânzele meșterului Petrascu. Stilul pictural a lui Bunescu nu le îmbracă o uniformă, tocmai fiindcă înfățișarea ritmului de culoare și al formei e foarte strâns legat de înrăurirea luminei. Această constatare ne face să credem că artistul e un peisagist născut, care nu se va pierde niciodată în detalii ornamentale. Dar sintetizarea picturală a diferitelor planuri în peisagiu înseamnă, pare-mi-se, un fel de granată în ce privește realizarea compozițiilor monumentale. Într'un domeniu deosebit al picturii, unde gestul și înfățișarea omului concentrează și sublimează aerul din jurul său, pictorul Bunescu a devenit meșter încă de când a realizat una din lucrările cele mai definitive ale picturii noi românești: „Povara.”

Domnul Bunescu n'a început ca alți începători. Târziu i-a fost dat să se decidă a lucra numai pe tărâmul artelor plastice, dar când s'a întors din străinătate, nu poseda, ca alții, numai mijloacele, ci și un incontestabil simț de interpretare individuală.

În primăvara anului 1919 i-am văzut pentru întâia oară o expoziție în localul editurii „Minerva”. Pe lângă expozițiile de atunci ale domnilor Iser și Teodorescu-Sion, complexul acesta de lucrări, în care nuanțele unui galben predominau, însemna foarte mult. Căci fragmentele luate din natură și văzute sub un unghi de perspectivă cât se poate de caracteristic, se încheagau în ritmul culorilor străvezi și uneori tinse ca pe gobelinuri vechi. Era prin urmare, un fel foarte impresionist de interpretare, care se apropia cel mai mult de maniera lui Vuillard. Un minunat exemplu pentru acest stadiu al picturii domnului Bunescu ni se înfățișează în pânza din Muzeul Simu care a fost mult admirată și de domnul Focillon. O sensibilitate cu totul deosebită în ce privește gradarea nuanțelor de culoare, susținută de țesătura mlădioasă a ritmului liniar,

adaugă la aceste fragmente luate din natură un spirit oarecum romantic, dar de o neîbătută seninătate. Un simțământ cât se poate de unitar, făcea din toate aceste peisagii un singur reflex intuitiv. Materia și adâncimea spațiului erau de-acum foarte picturale, norii tiviți cu aurul soarelui se fugăreau cu mișcări de copil, arborii se înălțau parcă cu aripi de arhangheli.

Dar întreaga plasă a pastei de culoare i s'a părut artistului nostru prea plăpândă, nesfârșitele game ale galbenului se puteau realiza relativ ușor, fiindcă tocmai această culoare e cea mai caldă din câte există. Și domnul Bunescu nu voia să lucreze prea ușor, să rămână la virtuozitatea unei singure maniere. Presărarea unei lumini de sief peste torsul unui peisaj, notarea atâtor vibrații plăpânde ale aurului, cerea multe mijloace cu care nu se putea ajunge la simplitatea adevărată, care cuprinde firesc zece fețe, fără a le destrăma vreodată. Și în celelalte expoziții ale domnului Bunescu, sensibilitatea pentru chipul atmosferei ce plutește ca o aureolă deasupra lucrurilor, vorbea cuvântul cel mare. Dar mijloacele de exprimare deveneau tot mai simple, tot mai severe. Culoarea ducea în aceste tablouri o luptă cu ruanța plastică, cu tonalitatea luminii, materia se îndesa cât mai mult, dar rămânea totuși scăldată în valurile luminii. Acum predomina un verde — în expoziția „Arta Română din sala Liedertafel”, — mai târziu — în expoziția domnului Bunescu dintr'o sală de la Maison d'Art — un albastru puternic se întindea aproape strident peste planurile tablourilor. Însă stadiul acesta din urmă însemna mai mult pentru evoluția viitoare, decât pentru realizarea plastică a atâtor peisagii, din care se reliefa mai mult o luptă temporară, decât suveranitatea liniștii în echilibrul creațiunii.

Pe de altă parte, reîntoarcerea picturii noi la înțelegerea formei l'a tentat și pe impresionistul Bunescu, care începu să-i reducă tot mai mult variabilitatea paletelor sale. Concepțiile nu se încheagau monocrome, dar aspectul culorilor se apropia și mai mult de pământul umed. Planurile în care se îndesea culoarea curată, cuprindea mai sintetic masele, pe când valorile ce se alăturau în asprimea lor severă, apăreau într'o lumină foarte puțin obișnuită.

Era prin anul 1922 când domnul Bunescu a expus „Povara” și „Turcoaicele la malul mării”. Soliditatea pietrei și a falezelor redată într'un tablou al domnului Bunescu, sufereau uneori printr'o tipică revărsare a atmosferei, dar în „Povara” și în toate celelalte lucrări elementele figurale întăreau și mai mult expresia sufletească a lucrurilor. Erau parcă atmosferă cristalizată, răcoarea înghețată a toamnei, briza mării, prinsă în înfățișarea întunecată a câtorva veșminte. Privind „Povara” domnului Bunescu, câțiva „cunoscători” s'au gândit la o înrăurire venită de la Laermans a cărui „Întoarcere de la câmp” împodobește Muzeul Simu. Poate că un grăunte al celei mai vagi intenții de realizare a pornit din domeniul spiritual al acestui tablou. Despre o înrăurire în sensul cencis al cuvântului nu poate fi vorba. Dar știu să adaug aci că „Povara” domnului Bunescu nu mi se pare inferioară operei celebrului flamand, care din punct de vedere ritmic poate fi un excelent obiect de studiu. Calitățile tabloului domnului Bunescu ni se înfățișează atât în ritmul culorilor, cât și în viguroasa predominare a unei mase ce se mișcă, cuprinzând întregul spațiu din jurul ei. O unitate sfântă centraliza fiecare amănunt.

Reîntoarcerea la forma clasică și la compoziție îl ademenea tot mai mult pe pictorul nostru, astfel că într-o bună zi începu portretul copilașului său, desenând cu penelul. Încercarea aceasta ca și un autopoțret plastic, realizat cu două sau trei culori au putut fi greu înțelese. Și într-adevăr, n'a fost luat în seamă! Lumea se întreba unde se ascundea culoarea. Nu vreau să înșir aci o comparație superlativistă, știu însă că această lucrare mi-a adus aminte de Daumier. Un spirit aproape duros se sbătea într-o întruchipare a câtorva planuri rotunjite. (Citind aceste rânduri unui colegi ai domnului Bunescu rămân foarte mirați, căci dumnezeilor n'au dat o importanță mai vădită faptului acesta!)

Dar și lucrarea asta ca și altele ale pictorului Bunescu trebuie să fie numărată printre cele mai de seamă lucrări săvârșite în artele plastice românești, în preajma atât de zbuciumată a ultimilor ani. Și pornind din nou la drum din sfera de spirit a acestui portret, pictorul nostru începu și alte lucrări, în care culoarea cânta în surdină, iar alăturarea diferitelor valori se lega ca în pasteluri. Unele nuanțe se stinseră, dar atmosfera le încercuia și mai covârșitor. Din ziduri vechi și cenușii soarele rupea câte un roșu aprins, un verde îmbibat cu sucul humei.

După multe încercări, după câteva compoziții în care elementele picturale aduceau un nou fel de exprimeri în liniștea construcției, domnul Bunescu a pătruns și mai mult în aerul mișcat al peisagiului. Și acum încă materia pare uneori prea înrăurită de culoarea atmosferei. Însă de pe altă parte trebuie să constatăm că spiritul artei domnului Bunescu devine tot mai adâncit prin intuiție, printr'un simț primitiv, nespun de prețios în timpul nostru. Cu o pastă ireproșabilă, domnul Bunescu a transpus în noile sale tablouri din Vâlcov un simțământ atât de curat, cum rar se poate întâlni în pictura noastră. Sunt sigur că tocmai aceste realizări pot fi confundate cât se poate de ușor cu altele, ce n'au nimic comun cu spiritul lor. Mai ales într'un timp, când și în artele plastice românești cerințele formale sunt deseori ridicate de-asupra tuturor. În cazul acesta, arta atât de rară a domnului Bunescu nu e cătuși de puțin arta zilei, arta modei. E chiar o artă care, după cum am arătat și mai sus, nu se transmite ușor și nu se dă fieceșu. Dar

chiar incontestabila inegalitate a picturii domnului Bunescu nu reduce prin nimic constatarea noastră. Peisajele lui conțin atâta bogăție de simțământ în ritmuri de culoare, că renunță la orice artificiu. Liniile orizontale care simbolizează liniștea și tăcerea, predomină față de gesturile stinghere ale unor arbori tineri ce se avântă într'un cer înfiorat până în fundul spațiului. O culoare viguroasă, uneori chiar eruptivă, a luat asupra-și menirea armonică a nuanțelor de altă dată.

Pe lângă aceste lucrări, pictorul nostru ne mai arată în expoziția sa recentă destule altele care, deși cu mult mai simple decât cel de odinioară, nu au mai puține calități. Unele marine din Constanța, câteva impresii de iarnă din București sunt menite să ne aducă în minte cele mai valoroase realizări din trecutul pictorului, ba să ne întărească chiar convingerea, că simțul ezoteric și îndepărtat din lucrările din Vâlcov a adăugat forțe noi și acestor peisagii în care ritmul linear al malurilor nu zdruncină prin nimic volumul solid și dărz al pământului. Și astfel se poate trage și concluzia, că inegalitatea pictorului nu e o urmare a unui simț neechilibrat; ea conturează numai un zbucium al mijloacelor pentru o cât mai intensă apropiere de simțământul ce predomină în toate lucrările lui. Pentru domnul Bunescu „impresia“ nu înseamnă o năluca fugitivă, ci o sintetizare între masa colorată și atmosfera.

Câteva zile înaintea morții lui, Cézanne scria unui prieten cum că ar avea speranța că pe viitor va putea realiza măcar câte ceva. Căci el se simțea începător. În sensul acesta înalt al cuvântului și domnul Bunescu își începe în fiecare zi soarta din nou. Multora le e dat să conceapă ceva nou, o formă răsleată, o legătură ținută de punțile intelectului. Domnul Bunescu ne arată că și-a intensificat simțământul printr'un sânge nou și proaspăt, că a crescut mult din preajma orizontului său propriu.

Și tocmai de aceea arta acestui pictor român al peisajului și a predominării elementare a atmosferei, va rămâne întotdeauna valoroasă și un exemplu pentru alții, care și-au depus jurământul pe afișul zilei.

Acest artist nespun de sincer care e și un fanatic luptător pentru binele conștienților lui, rămâne deocamdată, în fond, un om stingher.

OSCAR WALTER CISEK

DRAMA ȘI TEATRUL

„A I U B I“

trei acte de PAUL GÉRALDY

VIRTUOZITATEA tehnică atrage ca un magnet. S-a pus în todeauna și pretutindeni — și pe drept cuvânt — atât preț pe legile dramei, încât astăzi câțiva abili ambițioși, crează o adevărată criză a dramei, satisfăcând regulile ei. Dintre acești, ultimul e d-l Paul Géraldy. Cândva, în Franța perfecțiunilor tehnice, un mare scriitor a dat tonul: o fantazie și un orgoliu mai degrabă decât o necesitate... E vorba de François de Curel în „La danse devant le miroir“. Și încercarea a făcut școală. Din punct de vedere al succesului, e platoșa cea mai sigură subț care te poți ascunde. La început a fost tiparul

și tiparul era la Géraldy...; apoi puțină prestidigitație psihologică; câteva picături de limonată dintr'un volum de versuri și iată o piesă în trei persoane, fără servitori, fără telefoane, dar cu succes.

O poveste de dragoste banală. Banalul este ambiția cea mare a d-lui Géraldy după cum e și a lui Ossip Dymov.

„A iubi“... prin materialul său, amintește pe „Nju“. Doar că Dymov angrenează banalului său o meta-fizică menită să salveze totul, pe când d-l Géraldy împletește exasperantului cotidian cu care lucrează,

o sentimentalitate dulceagă și o morală de melodramă care leșinește.

Hélène duce o căsnicie fericită, de zece ani, cu soțul ei Henri, la țară, undeva în minunatele ținuturi ale Franței. Henri e un om superior. În vecinătatea lor, s-a stabilit de curând Challanges, un alt om superior, după cum declară însăși Hélène care e o femeie superioară.

D-l Gêraldy avea nevoie de această revărsare de superioritate, pentru ca în anumite momente grele, fiecare dintre acești trei oameni superiori să facă sau să nu facă ceea ce ar fi făcut oamenii mai puțin superiori, adică gesturi firești și logice, ceea ce ar fi incurcat socotelile autorului.

Challanges își pornește așaltul său amoros împotriva Hélènei, motiv de amplă teoretizare din partea lui Henri. El dă lecții amănunțite soției sale cum să pareze din quintă, din quartă, din octavă.

Dar Challanges e un duelist de forță. El lovește precis inimioara de pe plastronul adversarei sale cu volubilitatea și retorica binecunoscută a colțurilor de saloane, ceea ce echivalează în rutul universal cu mugetul cerbului sau cu penișul multicolor și nupțial al cocoșului de munte. Și Hélène cade — la figurat firește. E prea superioară pentru ca între cele două căderi să nu aibă nevoie de îndeplinirea unor anumite formalități sentimentale — ceea ce îi dă timp autorului să o ridice și să facă o faptă bună și o piesă morală.

Pentru o asemenea scamatorie dramatică, îi trebuia, firește, autorului o calitate, pe care o are: mănuirea dialogului.

D-l Gêraldy știe să se rostească pe scenă, păcat numai că nu prea are ce spune. Locurile comune ale unei fadaserii ideologice; improvizările de duzină ale unui bărbat care face curte; tresăririle sentimentale ale unei femei care poartă în suflet eternul bagaj de fluturi, de scrisori, de fotografii (o, Nju! absurdul tău te-a mântuit și vântul acela de moarte care-ți flutură pletele!) materia aceasta grosolană, abia subțiată în câteva funcțiuni, umple un vas bine echilibrat, ca un teanc anost și ne folositor de cărți de vizită, purtate, îndoite și aruncate.

Din umilele și uitatele vizite ale tuturor la Castelul dragostei, zadarnic d-l Gêraldy a vroit să clădească! A uitat cerul.

Cupletele lirice stăpănesc adeseori dialogul. În afară de inspirația lor mediocră, ele mai supără și prin aproximativul și impropriul traducerii. Astfel „o pădure care ține într-o grădină“ cred că nu este o construcție românească, după cum „moleșea“ cerului la apus, nu e un epitet prea fericit pentru plâpândul și înflăcăratul orizont în care se îngroapă soarele, chiar în Franța.

„A iubi“... e noutatea repertoriului d-soarei *Marioara Ventura*. Ceea ce admirăm mai întâi în d-soara Ventura este stăpânirea și preciziunea mijloacelor sale. O rară delicatețe de intonație permite acestei artiste, cele mai grele și mai neașteptate tranziții de la un moment dramatic la altul. Inteligența artistică a d-soarei Ventura, care este remarcabilă, e urmărită pas cu pas de mijloacele sale de expresiune, de o maleabilitate care se întâlnește rar, nu numai la noi, dar și aiurea. Sunt părți din rolul Hélènei, asupra cărora se vede limpede că atenția artistei nu s-a oprit: sunt sudurile. Ele însăși aparte, ar cere, aproape un gen artistic bine definit. D-soara Ventura totuși trecând numai peste ele, în căutarea unui alt ritm în care să se încarneze, le colorează, le subliniază, le creiază cu atât adevăr, cu atât măsură, în cât răușește astfel, prin darul mare al intuiției sale, să lege verigă de verigă, cu precizie, fără o greșală nici de un semiton măcar în scara creațiunii. S-ar părea că a ajuns la o perfecție în care își joacă întreaga claviatură cu aceeași înlesnire. Totuși sub haina aceasta se precizează lămurit o latură caracteristică a temperamentului său: senzualitatea. Grației acestei fațete de temperament, rolul Hélènei a căpătat pe alocuri altă valoare de cât aceea care rezeșă din text, ceea ce nu l-a împiedicat să ni se înfățișeze ca o mare creațiune.

Sobrietatea și adâncimea jocului d-lui *Storin* a adus o convingere mai mult în nădejdiile pe care le punem în acest artist. D-l *Tony Bulandra* în măsura rolurilor sale bune.

ION MARIN SADOVEANU

CRONICA MĂRUNTĂ

CULEGEREA de povestiri fantastice tipărită de d. Paul Zarifopol la „Cultura Națională“ cu titlul *Vedenii*, e fără îndoială de altă calitate ca *Povestirile fantastice* orânduite și tălmăcite odinioară de d. M. Carp în editura „Vieții românești“. D. Carp se întorsese la Turghenev, Maupassant, Hoffmann, Gogol, Edgar Poë. D. Zarifopol și-a oprit ochii mai cu seamă la contemporani: Wells, Hans Strobl, Gustav Meyrink, Hans Heinz Ewers. De altfel, cuvântul introductiv arată lămurit criteriul de alegere, în afară de orice sens metafizic și moral al povestirilor, de doctrinele oculte care sfărâmă unitatea și ingenuche libertatea creației, unei teme algebrice, rezolvând fantasticul prin ecuații. „Întrebarea la care aștepti un răspuns care va putea să fie delicios, dar care va veni târziu... poate niciodată... aceasta-i, mi se pare, înțelesul situațiilor sufletești de care vorbim. Seducția misterului cuprinde un joc mai complicat: ie tremurul între deliciu și primejdie, cu așteptarea plină de teamă, dar hotărâtă, de a trece pe lângă primejdie la plăcere — totul

cuprins într-o dorință disperată de a simți absolut nou — și altfel“.

În această măsură „Pădurea de la Augostow“ și „Capul“ de Hans Strobl, „Globul negru“ și „Preparatul“ de Meyerinck, „Fără bot“ de Marcel Schwob și „Odaia roșie“ de Wells dau fiorul și deliciul primejdiei, fără să ofensese așteptarea lectorului prin acele trucuri de care uneori Edgar Poë, „dechiffreur d'énigmes“ cum îl numește John Morley, și veșnic pasionat de criptografie, a abuzat, și a cărui metodă avea să fie bagatelizată apoi de un Conan Doyle.

Dar pe domnul Paul Zarifopol îl mai cunoaștem și ca pe un sever dărâmat al faimelor, ca pe un aspru judecător al meșteșugului de a scrie. Pe rând Flaubert, Renan, Maupassant au trecut pe sub furcile caudine de la Sinaia.

Iată în această ordine de idei câteva pilde, din traduceri d-sale, care l-ar sili poate să fie mai îngăduitor cu bieții Renan, Flaubert, Maupassant: „Aștia trei cu tăcerea lor, seacă, ținuta gârbovă,

cu antipatia lor vădită către mine și între lei, făceau să nu-mi fie îndemână cu dânsii" (pag. 14).

"...și tot praful cât se adunase pe covoare și pe podelele lustruite iera așezat așa egal încât..." (pag. 16).

"Un grup de bronz iera pe palier, care stătuse ascuns de mine după un colț al zidului, dar umbra lui cădea minunat de clară..." (pag. 16).

"Acum odaia strălucea de lumină, iera veselă și te simțeai sigur în revărsarea aceasta de flăcări, aveam și o ocupație, că trebuia să le cară mucurile, și așa mă făcea să simț foarte plăcut cum trecea timpul" (pag. 18).

"De la început îmi păruse iel slab și păcătos la trup, dar așa cum îl vedeam acum, îmbrăcat numai în jiletca de flanelă groasă, care-i arăta așa de tare gâtul uscățiv, așa cum îl vedeam acum cu trupul meu propriu, nu pot să spun ce prăpădit și ruinat iera" (pag. 32).

"Pe mine m'a scandalizat puțin să văd un așa mare învățat bătându-și capul..."

Nu avem textul englezesc sub ochi. Fără îndoială e respectat cu compasul. Dar tocmai din această pricină s'a transformat într-o românească nero-mânească, fiindcă „așa egal”, „un așa mare învățat” e jargon; fiindcă grupul de bronz, iar nu palierul va fi stat ascuns după povestitor, cum într-o foarte simplă românească ar fi sunat: — „Pe palier, era un grup de bronz, care stătuse ascuns de mine...” etc.

De asemeni, acei „iel”, „noi”, din text, lipiți țapeni lângă verb, când scrisul și vorba românească îi subînțeleg, dau nu odată talmăcirei, stângăcia de românească vorbită de un strein care gândește în limbă streină și numai pe urmă, își travestește cugetul cu itari și țurcană moldovalahă, ca deopildă această traducere cuvânt cu cuvânt școlărească: „...iar ieu am răs văzând cât de ușor a dat iel de gol modestia mea falsă...”

AU început să răspundă la chemarea noastră obolurile celor mulți și săraci, pentru monumentul lui Eminescu. Sunt încă puține, încă modeste. Listerle deabia au avut vreme să ajungă acolo unde ne-au fost cerute. Dar înaintea lor, câte-o foaie de caiet liniată, trimisă de elevii cutărei clase de curs inferior dintr'un liceu dela marginea țării, poartă în dreptul semnăturilor o cifră modestă: cinci ori zece lei — biletul de cinematograf, prăjitura de duminică, intrarea la patinaj, renunțarea la o copilărească desfătare.

Ne venea o asemenea listă, când Ministerul de Finanțe subscrisesse pentru monumentul lui Eminescu 1000 (citiți: una mie) lei, prețul a unei cincisprezecimi dintr'un cauciuc de automobil, la una din cele câte patru roți ale oricăruia din 4500 automobile hrănite din bugetul Statului, într'un plimbarea agenților electorali la alegeri și a căteilor de prefectorese, în restul anului. Primeam în schimb, în aceeași zi, și un album tipărit pe hârtie cromo, cuprinzând istoricul partidului dela putere, cu poze umoristice și cu o adevărată epopee a guvernării eroice. Pentru această mizerie, de care însăși cerneala tiparului a roșit (căci albumul a apărut cu titlul copertii roșu) s'au deslegat fondurile ministerelor cu generozitate. Pentru monumentul lui Eminescu, autoritățile sunt mai sgârcite. Poate cultul lui e socotit primejdios Statului. Poate că vom fi nevoiți să cumpărăm chiar cu metrul patrat, locul unde să-i ridicăm chipul sculptat, ceva mai luminos

decât al momâilor negre din atâtea pieți ale Capitalei. Dar piatra și bronzul statuiei vor fi cu atât mai tari și mai veșnice, cu cât vor fi crescut singure, din dragostea celor mulți și nu din milostivirea autorităților.

TUDOR Arghezi își vestește printr'un prospect apariția a cinci volume, din teancul său de manuscrise, care zice-se ar da de lucru tiparului pentru de cinci ori atâtea cărți. Cei ce-i păstrau culese din risipă versurile, tăiate cu foarfecele din pagini de reviste, se pregătesc astfel pentru un adevărat eveniment. Din cinci volume, patru se anunță pe deantregul inedite. Tudor Arghezi va astfel să strivească producția literară a anului sub masivitatea unui tanc.

Dar prospectul scriitorului Arghezi ia și înfățișarea unui protest. Autorul va îngriji singur de curățenia și frumusețea tehnică a cărților, și tot singur și-le va comercializa. E propriul său editor și librar. Doi intermediari care trăesc în simbioză din exploatarea acestui jigărit mamifer numit scriitorul român, sunt de astădată excluși. Banii mulțipuni ai lectorului, nu vor mai merge să îngroașe dividendele vreunei case de editură, ori salariile diferiților consilieri, care sub cuvânt de puricarea manuscriselor sustrag cea mai bună parte din puținul rezervat de editor, scriitorului. Ei vor fi prețul unei libertăți de lucru mai departe pentru poet, scutindu-l de hamalăcul cotidian. Tudor Arghezi nu va saluta cu umilință de pe trotuar, directorul editurii cutare tolănit în mașina de 40 cai, în ale căror măruntae mecanice un șurub e turnat și din fosforul creierului său. Liber, îi va întoarce spatele, și mândru, va aștepta cititorul care-l iubește să vină să-și caute cărțile la dânsul. E ceia ce alții nici nu îndrăznesc a gândi.

O întreprinderea tânără, cu dor de muncă și curaj. „Teatrul liber”. Programul arată dragostea și încrederea stăruitoare în Artă, și nu mai puțin, în arta care departe de cărți, se arată în haina prietenoasă a celui mai larg contract între oameni: în teatru. Călăuzită de priceperea și gustul subțire al poetului și criticului de artă, St. I. Nenițescu, mișcarea nu este absorbită și nici acaparată de o singură voință și de un singur criteriu. La rândul lor, alții își vor avea cuvântul, și între viitoarele piese, vor fi îndestule puse în scenă de ceilalți prieteni adunați laolaltă, să dea Bucureștilor de două ori pe săptămână câte-o seară de artă discret și mândră, adresată puținilor. În această privință este încă o încercare spre bună înțelegere, sinceritate de idei, spre adevărată viață omenească, într'un cuvânt spre marea familie, de astădată dramatică. Desinteresul material domnește, vanitățile sânt excluse, și de aceea „Teatrul liber” își îngăduie experiențele și trăind liber cum îi urăm să trăiască, ne făgăduiește o întreagă serie. De la aceste începuturi, cugetând să însemne o adevărată operă de cultură, dacă întâmplinarea publicului va răspunde așteptărilor și dacă la așteptările publicului răspunde „Teatrul liber”, el va să-și lărgască modesta casuță de acum, să dea reprezentății deschise, poftind atunci pe toți acei, care deși dornici de frumuseți, nu au mijloacele și câteodată timpul să se apropie de ele.

Va domni simplitatea. Deci stilul, acel care nu este etichetă, ci se impune, sau mai bine zis, răsare și înfloarește din însăși grăunțele de viață al pieselor alese.

S

Cu maximalismul integral, total, definitiv, absolut și hilar, care caracterizează toate afirmațiile d-lui Mihail Dragomirescu, aflăm dela d-sa prin „Rampa“, că Ateneul Român, cu statutele sale proaspete, amenință să devină „o instituție de o nouitate și originalitate, care fac dintr'insul o instituție unică în activitatea culturală mondială“. De aci până la afirmația că Ateneul Român e buricul cultural al planetei, nu e decât un pas; iar d. Mihail Dragomirescu, odată cu noua și originala instituție e pe cale să devină moașa culturală a universului. N'avem nimic împotriva. Trăim vremuri atât de măhnite încât prezența invesselitoare a domnului Mihalache Dragomirescu, ori unde e vorba de mizeriile culturi și artei, aduc o destindere generală. Uitam necazurile, datorile la croitor, termenul chiriei, scadența polițelor — d. Mihalache Dragomirescu ne strămută în absolut, în mondial. Uitam îndoilele creației, vremelnicia curentelor, durerea cu care smulgi formei expresivitatea — d. Mihalache Dragomirescu îți dă un bilețel de voie, cu care te poți așeza confortabil în nemurire și în mondial.

Dar să ne întorcem la „Ateneul Român“.

D. Mihalache scrie:

„Cărți se tipăresc, opere dramatice se joacă, nemărate bucăți mondiale se execută, mulțime de tablouri se expun, dar ce cuprind aceste cărți, ce valoare adevărată stă în acele piese, ce anume bucăți muzicale merită să mai fie repetate, ce tablouri caracteristice pentru dezvoltarea noastră culturală sunt vrednice de a fi păstrate în albumul producțiilor noastre de elită — nimenea nu știe cu adevărat.

Pricina?...“

Pricina, spune d. Mihalache, e că nimeni nu se interesează de producțiile românești ca atare.

Nu ne-a arătat nimeni statutele prin care Ateneul a devenit mondial și unic. Nu știu după ce criteriu s'au adunat membrii laolaltă și în virtutea cărui drept. Știm atât, că e o adunare, în majoritate de dascăli osificați, care n'au nimic de a face cu arta. Știm că oricâte statute și proiecte s'ar face, nu înseamnă nimic. În a așterne pe hârtie planuri — suntem meșteri, în a le transpune în realități, suntem mai puțin fericiți. Ateneul Român, este astfel cea mai vie pildă. E vorba, după cum înțelegem din ditirambicul articol al d-lui Mihalache, să se substituie Ministerului de Arte, Instrucție Publică, Societății Scriitorilor Români, Asociațiilor de artă, Filarmonice, Societății Compozitorilor, etc. etc. Un plan vast, mondial și unic. Dar până atunci, ce faci aci, în Capitală, și astăzi, pentru a sprijini producțiile românești, — vorba d-lui Mihalache — „ca atare“?

Concertele Filarmonice, concertele Societății Compozitorilor, Expozițiile Teodorescu Sion, Tonitza, Han, acelei ale artei române, n'au încăput în clădirea Ateneului Român, deși până la rosturile sale mondiale, Ateneul Român a fost ridicat de răpoful Exarcu din banii cetățeanului român pentru a adăposti arta română. Un avocat cu nevricale necurarisite, gospodărește cum îl taie capul tot destinul cultural al Ateneului. Închiriază sălile cum îl ajunge mîntea și cui plătește mai mult. Ateneul, rămâne astfel alături de adevăratele manifestări artistice, la periferia mișcării culturale, un simplu han cul-

tural la marginea unui drum perimat, pe unde sburdă doar gloabele culturale ale d-lui Mihalache.

De altfel, nu pricepem ce caută Ateneul Român la Ministerul de Instrucție E, dacă nu ne înșelăm, înainte de toate, un adăpost pentru arte, pentru literatură. Strămutarea lui la Ministerul de arte se impune. Și alungarea tuturor pedagogilor cu ochelari opaci și simț artistic sleit, de-așemeni. Firesc ar fi ca asociațiile artistice și literare autorizate, ca Societatea Scriitorilor Români, Sindicatul artelor plastice, Societatea Compozitorilor, Filarmonica, să-și aibă și să-și pună ele cuvântul, înaintea tuturor Mihalachilor mondiali și unici. Dar ce așteaptă și cine va lua biciul să alunge vameșii din templu?

S

Cu melancolie măsoară distanța străbătută de omenire, numai în doisprezece ani, răsfoind o publicație, oricare, înainte de 1914. Prin vrafal de reviste cu scoarțele răsucite și decolorate, care muzelesc legate cu sfoară în dulapurile anticarilor de pe cheul Dâmboviței, am desprins singură una. E un număr vechiu, din Mai 1913, al revistei lui Jean Finot. Două anchete atrag luarea aminte: cu una se deschide cu alta se închide numărul revistei. Una vorbea cu optimism lectorului din 1913 despre optimism, cealaltă, tot cu optimism, despre „aviația și umanitatea de mâine“. Numai un an avea să treacă, până când cel mai crunt măcel al timpilor avea să desmîntă seninele profeții, rostite cu canoade. Dar nici o presimțire nu turbura viziunea umanității trandafirilor care avea să se poticnească la Charleroi, și de aci să se târăie în veac, șchio-pătând, ciungă și mînjită de sânge. „La conquête de l'air et l'Humanité de demain...“ Ce pretext de anticipații care au lunecat toate alături de întunericul ce ne-a supt, cu cele mai perfecționate avioane cu tot!.. Aripile de pânză și de metal, abia creșteau. Învățându-se să zboare, omul își punea țintă undeva departe, un punct albastru pe cer. Iată deopildă, Legagneaux — „aviateur, plusieurs fois recordman du monde de la hauteur, détenteur de tous les records du monde de 10 à 150 kilomètres avec un passager“. Titlurile glorioase de-atunci, apar acum biete mândrii sărace și copilăroase. Când unul pornește și ajunge sburând pe aripi deacurmezișul planetei, până dincolo de Asia în Japonia, alții trec cu un dirijabil Atlanticul, se zboară 400 kilometri pe oră și omul privește din creștet Everestul — cei 150 kilometri cu un pasager, se citesc ca un episod preistoric. Dar mai sărace, apar profețiile pacifice ale recordmanului de 150 km. cu un pasager. „Din ziua aceea (când navigația aeriană se va perfecționa) oamenii vor putea mai bine să se cunoască și să se înțeleagă. Schimburi numeroase și rapide se vor stabili între popoare. și vor aduce suprimarea frontierelor și a tuturor obstacolelor, pe care aviatorii le-au suprimat deocamdată pe socoteala lor.“

Intr'adevăr. Schimburi numeroase și rapide ne-au fost dat ochitor să vedem de atunci: schimburi de bombe incendiare, de proiectile aruncate să prăbușească turlele catedralelor și să acăte pe ziduri mațele copiilor. E cum nu vă închipuiți de reconfortantă, lectura unei publicații dinainte de 1914. Ne duce îndărăt, în preistorie...

2

SE vorbește din nou, stăruitor, despre pamflet. De astădată nu cu intenție difamatorie. Genul nu mai e atât de sever osândit, chiar de dascăli în a căror tăbăcită piele se frâng mai des penițele pamfletarului muiate în cerneală roșie, și verde, și neagră; ca sângele, ca veninul și ca tăciunele. Dar pe noi, gândul ne-a mănât cu acest prilej la Paul-Louis Courier. Am pus mâna în raft, am tras volumul și am rămas la el. Fericit pamfletar, acel ale cărui cărți, după o sută de ani dela moarte, se mai citesc încă și recitesc, cu atât de actuală desfătare!.. Căci peste puțin, la 10 Aprilie, se implinesc o sută de ani, de când Paul-Louis Courier a murit lovit de glonț, la câțiva pași de casă, ucis nu se știe, de un adversar atins de palmuiala scrisului ori de vreun vecin cu care se afla în dușmănie de hotar. Centenarul acestei morți se pregătește în Franța prin ediții ale operilor întregi și prin câteva studii de mult așteptate, asupra lui Paul-Louis Courier, omul. Studiile din urmă ne vor lămuri poate, asupra unui temperament din cele mai rare, mai bizare și mai colțuroase, din câte a cunoscut literatura.

Sainte-Beuve cel dintâi luase aminte, că se află cel puțin doi oameni răspicat deosibiți în Courier: cel dinainte și cel de după 1815. Înainte de 1815, era soldatul foarte nedisciplinat și îndrăgostitul de frumos, care rătăcește fără grijă în Italia, evocând viziunile antichității printre mormintele monumentale ale artei vechi. După căderea Imperiului, e vierul în bluză și cu pușca țărănească, braconier la pândă în hățșuri, trăgând în nobil și în popă, în tot ce-i cade în bătaia puștii. Dar înainte și după această răscruce a vieții, a fost întotdeauna un om hărățagos, neplăcut, fericit totuși, și cu toată mizantropia caracterului, cu accese de entuziasm sub

tonul batjocoritor a la Mérimée, sensibil chiar când își ascunde cu îngrijire induioșarea sub o mască de glacială nepăsare. Astfel e divers și nu incapse într-o formulă. Cu tot bunul simț și cu toată deșteptăciunea luminoasă care-i fac stilul atât de minunat de limpede, s'ar spune că n'a ajuns niciodată la un echilibru, între pornirile contradictorii care-și dădeau lupta în el. Poate aceasta din complexitatea spiritului, sau mai mult, poate din pricina unui permanent desacord cu veacul lui.

Mai mult decât Stendhal, Gobineau și Merimée, Paul-Louis Courier nu poartă pecetea epocii sale. Nu e nici măcar om al secolului al optsprezecelea, ca ceilalți. Cată mai departe. Se vede contemporan cu antichitatea greacă, stăpănit de gustul, de puritatea, de pasiunea frumosului. Între oamenii și ideile aceluia timp, se simte firesc, la el acasă. De aci toată privirea de milă pe care o aruncă asupra contemporanilor. Nici Chateaubriand nu-l mulțumește. În afară de scrisul lui Voltaire, stilul secolului XVIII-lea îi pare inferior, impur, prea liber.

Acest dispreț pentru mângăliatorii de hârtie, l-a aruncat dela înălțimea elenismului său în mijlocul tuturor oamenilor cu care era osândit să trăiască: toți îi par pitici, comparați cu eroii antichității, și slavă Domnului! printre contemporanii lui Paul-Louis Courier se găsesc îndestui care au supraviețuit veacului. Sarcasm, dispreț, ură – atât a turnat într'un stil pur de cristal. Verva lui Courier, inrudită doar cu a lui Swift, se hrănea, se întărea, se înzecea, numai din admirația antichității; victimă a acestei iluzii a timpului și-a disprețuit contemporanii fiindcă pe aceștia îi vezi în fiecare zi cu slăbiciunile, cu umbrela și cu bătăturile lor, pe când după două mii de ani, Platon, și Socrate, și Sofocle, și Eschil au încetat a mai fi oameni: sunt mituri.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CINCI VOLUME DE TUDOR ARGHEZI

Scriitorul Tudor Arghezi își începe tipărirea manuscriselor în volum.

Prima serie de 5 volume va cuprinde următoarele lucrări:

1. *Cuvinte potrivite*, versuri publicate și inedite.
2. *Cartea Femeii Frumoase*, proză inedită.
3. *Cartea Copiilor*, povestiri inedite.
4. *Cartea Căinilor, a Mișelor, a Oilor și a Caprelor*, studii inedite.
5. *Amintirile Ierodiaconului Iosif*, inedite.

Volumele de mai sus vor fi tipărite exclusiv pentru subscriitori, într'un număr de exemplare egal cu numărul subscrierilor primite și nu se vor găsi în comerț.

Subscrierile pot fi făcute în trei feluri:

1. Subscriere la serie întreagă de 5 volume, plătită odată. Subscriitorilor li se rezervă un tiraj special de amator, cu exemplare numerotate și cu autograf.
2. Subscriere la seria întreagă de 5 volume, plătită în rate de câte 200 lei.

Prima rată se plătește la subscriere. Subscriitorii se obligă să plătească rata următoare îndată după apariție și primirea volumului precedent.

3. Subscrierile la primul volum: 200 lei plătiți la subscriere.

Tiparul volumelor va fi executat luxos sub unica îngrijire a autorului, care își ia angajamentul că nici o greșală de tipar nu se va strecura în text.

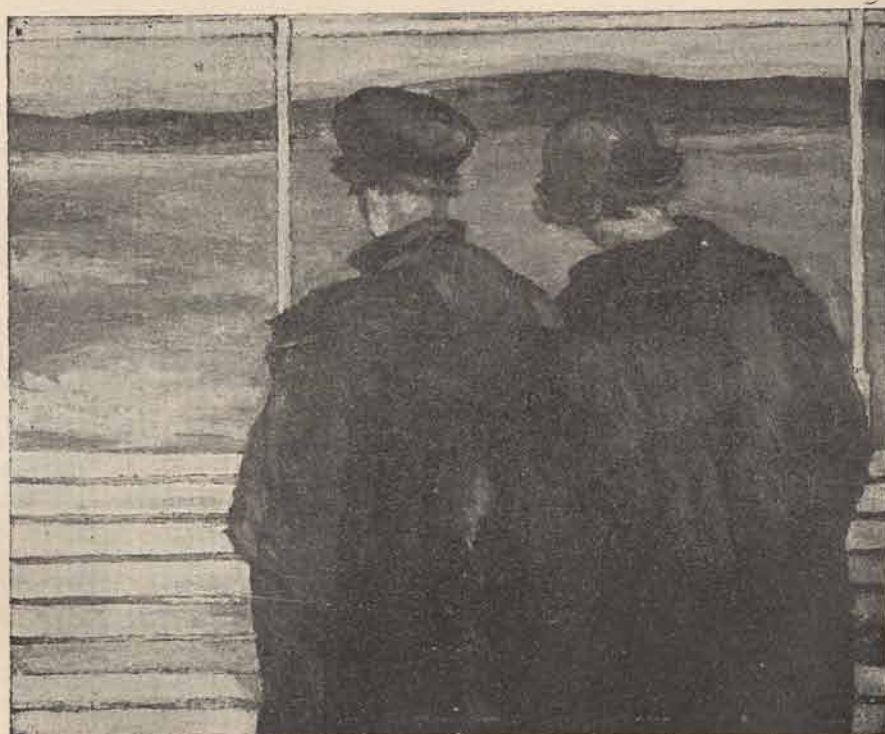
Volumele vor fi livrate subscriitorilor la domiciliu, câte un volum la fiecare trei luni, primul termen începând să curgă dela închiderea subscrierii, care va fi anunțată prin ziare.

Subscrierile încep imediat trimițându-se prin mandate poștale, scrisori de valoare, sau cecuri, pe adresa: *T. Arghezi, 42 Bulevardul Elisabeta, București*. Cu întoarcerea curierului subscriitorilor li se vor trimite chitanțele justificative, în plic recomandat.

Pentru evitarea surprizelor, autorul înștiințează publicul că nu are nici un agent însărcinat cu încasarea subscrierilor. Autorul roagă însă prietenii și cetitorii din toată țara să facă propagandă pentru subscriere și la rigoare, să le încaseze, trimițând sumele plătite, la adresa de mai sus, cu deslușirile trebuincioase, pentru a li se trimită subscriitorilor chitanțele cuvenite.

Marius Bănescu / *INTR'UN VAPOR PE DUNĂRE*

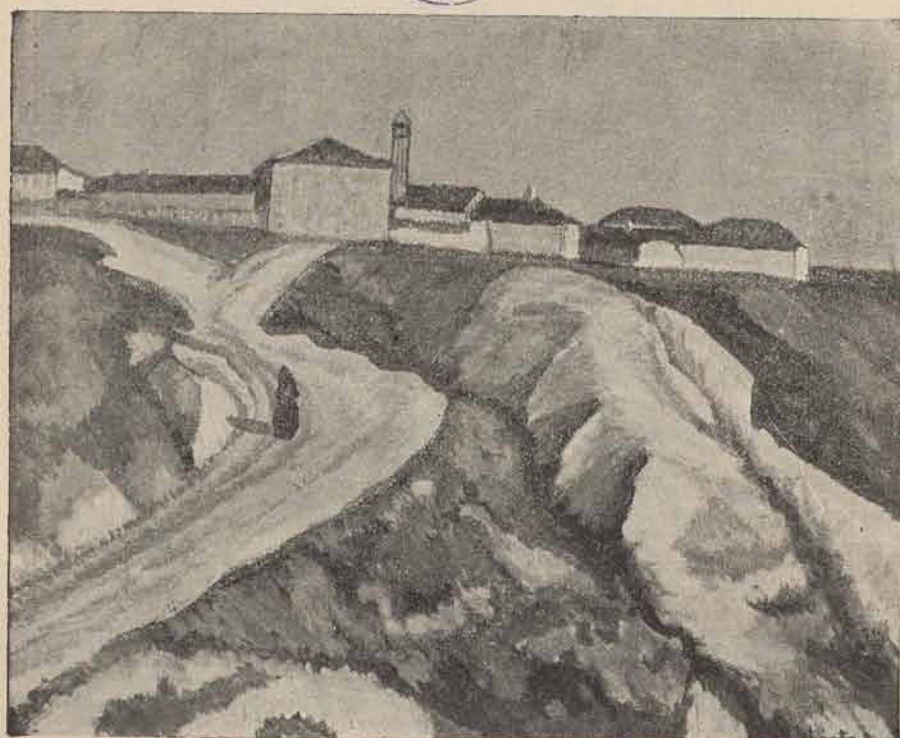
Marius Bănescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D. Ghiță

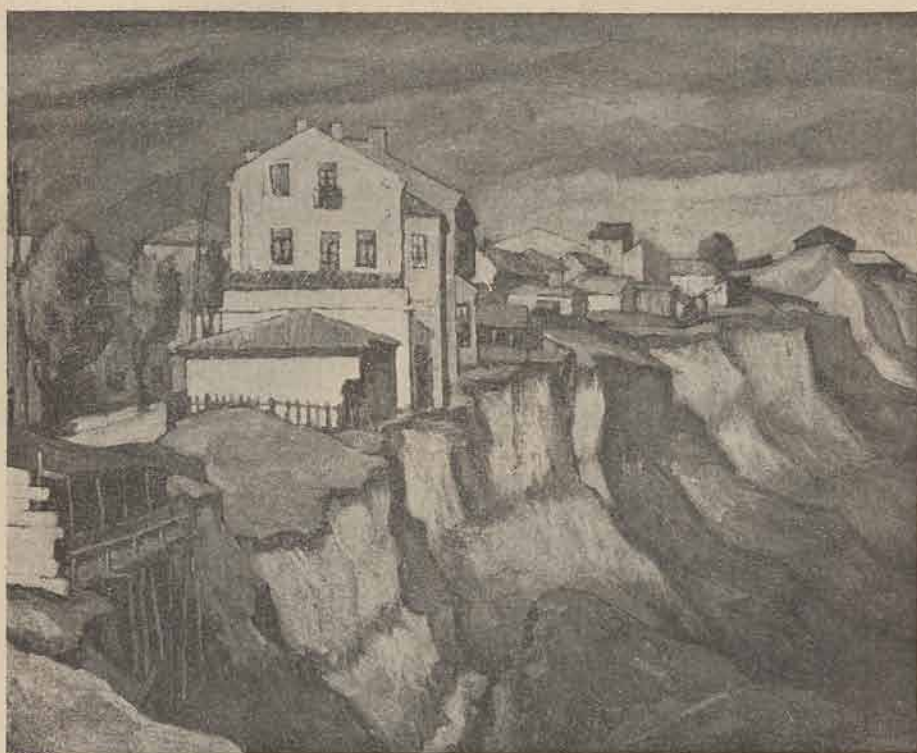
IARNA

D. Ghiță

290

BALCIC

Marius Bănescu

CONSTANTA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

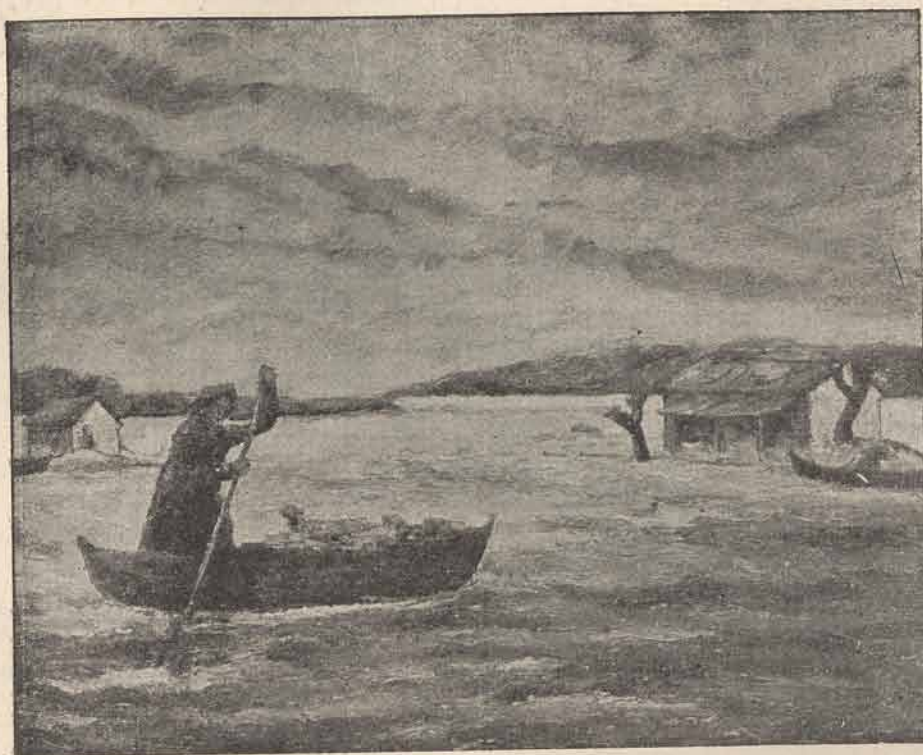

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Marius Bunescu

PORTRET

Marius Bănescu APRILIE, ÎN DELTA

Marius Bănescu

CANAL LA VÂLCOV

283

Marius Bunesu

FURTUNĂ

BCU Cluj / Centrul de Cercetare și Documentare în Istorie și Literatură / University Library Cluj

Marius Bunesu

IN PORT, LA VÂLCOV

284

REVISTA MENSILE

DELTA

REVISTA MENSILE

Redactori: Arturo Marpicati, Bruno Neri e Antonio Widmar

Redazione e Amministrazione: Via Giosuè Carducci 11, Fiume

Abbonamento per l'estero: Un anno Lire 25. —

LE CRAPOUILLOT

Revistă pentru literatură și artă
Paris. 5. Place dela Sorbonne.

LES MARGES

Directeur Eugène Montfort. — Apare lunar. Abonamentul
anual 22 franci. — Administrația: Librairie de France 99,
Boulevard Raspail Redacția: 5, Rue Chaptal, Paris (IX-e).

IL CONCILIO

REVISTA MENSILE DI
CULTURA E LETTERATURA

ORGANO UFFICIALE DELL' ISTITUTO INTERUNIVERSITARIO ITALIANO

Redazione e Amministrazione: FRANCO CAMPITELLI, Editore: FOLIGNO

Abbonamento { Italia e Colonie L. 45
annuo { Estero » 70

Un fascicolo { Italia e Colonie L. 4,50
separato { Estero » 7,—

CONTO CORRENTE E ASSEGNI POSTALI N. 1-2577

A APĂRUT:

A APĂRUT:

NICHIFOR CRAINIC

DARURILE PĂMÂNTULUI

P O E Z I I

UN VOLUM 200 PAGINI 15 LEI. — EDITURA «CARTEA ROMÂNEASCĂ»

A APĂRUT:

A APĂRUT:

IONEL TEODOREANU

ULIȚA COPIILĂRIEI

UN VOLUM 154 PAGINI CARTONAT 30 LEI

EDITURA CULTURA NAȚIONALĂ

LE MONDE NOUVEAU

Revistă pentru strângerea legăturilor
sociale, economice, literare și
artistice între Franța și străinătate.

Apare de 2 ori pe lună. — Abonamentul anual 50 franci. — Paris, 42, Boulevard Raspail, Paris (7-e).

EXEM-
PLARUL
LEI 15.—

GÂNDIREA

EXEM-
PLARUL
LEI 15.—

REDACTOR: CEZAR PETRESCU
APARE LA 1 ȘI 15 ALE FIECĂREI LUNI
SUB CONDUCEREA UNUI COMITET

REDACȚIA: PALATUL SINDICATULUI ZIARIȘTILOR
STR. CANTACUZINO No. 2, BUCUREȘTI

PENTRU RECENZII ȘI ANUNȚAREA APARIȚIEI, CASELE DE EDITURĂ ȘI DOMNII AUTORI SUNT
RUGAȚI A TRIMITE CÂTE DOUĂ EXEMPLARE. — MANUSCRISELE NEPUBLICATE SE ARD.
CĂRȚILE ȘI MANUSCRISELE RUGĂM SĂ FIE ADRESATE REVISTEI
STRADA CANTACUZINO No. 2. — BUCUREȘTI

15 FEBRUARIE 1925

CUPRINSUL:

TRADIȚIONALISM de *Virgil Zabo-*
rovschi 257
IN MĂNĂSTIRE DE MUNTÉ de
Lucia Blaga 262
VIERMELE ȘI TURNĂTORUL de
V. Ciocălțeu 263
NECULAI MILESCU de *Tiberiu*
Moșoiu 265
GRĂDINA LUI TEOCRIT de *Marcel*
Rominescu 270
MINIAȚURI de *Zaharia Stancu* 272
IATA, A SUNAT CEASUL de *Ce-*
sar Petrescu 274

IDEI, OAMENI & FAPTE
UN SCRITOR PE CARE NU-L CŪ-
NOSC de *L. B.* 279

EXCURSIILE CABOTINE de *G.*
Stegaru 279
RĂSPUNS UNUI RECENZENT DE
BUNĂ CREDINȚĂ de *D. D. Pa-*
trașcanu 280

CRONICA ARTISTICĂ

MARIUS BUNESCU de *Oscar Wal-*
ter Cisek 281

DRAMA ȘI TEATRUL

„A IUBI“ de *Ion Marin Sadoveanu* 283

CRONICA MĂRUNȚĂ 284

ILUSTRAȚII

COPERTA de *Marius Bunescu*.

SUPLIMENT: Reproduseri din Expozițiile *Bunescu* și *Ghiață*.

DESENE IN INTERIOR de *Demian*.

ABONAMENTE: 1 AN, 300 LEI; 6 LUNI, 150 LEI. PENTRU INSTITUȚIUNI ȘI AUTORITĂȚI,
400 LEI ANUAL. IN STRĂINĂTATE: 400 LEI ANUAL. — INSERTII ȘI RECLAME SE FAC
LA ADMINISTRAȚIA REVISTEI ȘI LA TOATE AGENȚIILE DE PUBLICITATE

ADMINISTRAȚIA: PALATUL SINDICATULUI ZIARIȘTILOR
STR. CANTACUZINO No. 2, BUCUREȘTI

EXEM-
PLARUL
LEI 15.—

GÂNDIREA

EXEM-
PLARUL
LEI 15.—